

ERDÉLYI GAZDA

AZ „E. G. E.” TAGJAI INGYEN KAPJÁK.
Előfizetési ár: Egész évre: 6 frt; Félévre: 3 frt;
Negyedre: 1 frt 50 kr. Egy szám ára: 15 kr.

Folyó számla: Erdélyi Bank 2851—2900.

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI HETILAP.
AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
KOLOZSVÁR, BELKÖZÉP-UTCZA 11. SZ.
MINDEN KÜLDEMÉNY ODA INTÉZENDŐ.

TARTALOM:

Önálló eredeti cikkek:	
Uzsora-veszedelem. <i>Kirschaneck Ö.</i>	105
A székelyföld és népe <i>T. M.</i>	105
Magyar tej Konstantinápolyban. I. <i>Szász István</i>	106
Uj irányok szarvasmarhatenyésztésünkben. I. <i>Monostori Károly</i>	107
Egyetmás a kolozsvári közbághid és állatvásártérről <i>Reich Albert</i>	109
A magyar-erdélyi szarvasmarha tejlődése. <i>Jakab L.</i>	109
Az alkoholgyártás jövője. <i>Dr. Bálint Sándor</i>	110
A tejjgazdaság ügye Svéd-, Északnémetország és Dániában. IV. <i>Kerekes Lajos</i>	110
Mikor malacoztassunk. <i>Barra Mózes</i>	111
Tárca:	
A tápszerke konzerválása <i>Dr. B. S.</i>	106
Pók-selyem. — Ablaktisztítás. — Kávészesszencia	108
Kisebbszakközlemények:	
Fejési eredmény kimutatás a m-gorbói gazdaságban 1898. évben — Völgygátak. A tej visszatar-tása ellen teheneknél. — A penész ellen. — Igen fontos felfedezés a tejjgazd terén — A tejfőli megturósodásáról.	111
Irodalmi szemle:	
Hazai lapokból. <i>T. M.</i>	112
Egyleti élet:	
Meghívó	113
Kormányintézkedések:	
Állatorvosi főiskola. — Törvényjavaslat az öntöző csatornákról. — Értekezlet a takarékpénztárak ügyében. — A halászati rend. — Lópatkolási tanfolyamok	113
Vegyes közlemények	113
Közgazdaság, üzlet, forgalom	114
Szerkesztői üzenetek	115
Nyitlér	115
Hirdetések	

Uzsora-veszedelem.

Élénken foglalkoztatja a közvéleményt az a pör, melyet a szabadszék törvényszék indított az alföldi gabonauzsorások ellen.

Minket is közelről érdekel az ügy, mert az a kérdés kerül itt eldöntésre, hogy szabad-e tovább is a tőzsde-szabadság nevében a magyar nép ezreit koldusbotra juttatni, avagy a közvetítő gabonakereskedelem a tisztesség elvei szerint akar-e ezentúl berendezkedni.

Ennek a tételnek a fölállítása kissé különösnek tetszik, melyért a külföldön talán ki is nevetnének, a magyarországi viszonyok között azonban ennek az alternatívának a fölállítása teljesen jogosult.

Két olyan ellenfél áll itt egymással szemben, kik a küzdelemben a fegyverek egyenlő erősségére nem hivatkozhatnak. A kigazda és a közvetítő gabona kereskedelem. A kigazda magára van hagyatva és az anyagi viszonyok belekergetik az

uzsorakölcsönbe. A gabonakereskedőt megvédi a tőzsdebiróság, mert amit ő tesz, a gabonaelővétel, az a tőzsdei uzánszok szerint jogos cselekmény s szokásos üzlet. Ha a paraszt elszámítja magát és a határnapon az elővételen eladott buzamennyiséget szállítani nem képes, ez kizárólagosan az ő dolga. Kinek mi köze ahhoz, hogy a tőzsdespekuláció első sorban azért üzi az elővételi üzletet, hogy a tőzsdén eladott mennyiségeknek megfelelő fedezete meglegyen. A parasztnak kell izzadnia, hogy a spekulációnak meglegyen a rebachja.

Hogy azután a gabonaüzletből váltókölcson üzlet lesz, kinek mi köze hozzá. Senki sem keresi, hogy jött létre ez a váltókölcson üzlet, mely a parasztot valamely budapesti cégnek mindenestől kiszolgáltatja. A váltókövetelés fennáll s azt be kell hajtani, ha családok és községek is sirnának utána.

A gabona- és mindenfajta uzsorának csak kedvez az a körülmény, hogy az információ adó hatóságok jelentései rendszeren félrevezetik a jelentéseket bekérő miniszteriumot.

Ez történt az uzsoratörvényre vonatkozólag.

Emlékezzünk arra, hogy amikor a miniszteriumban az uzsoratörvény hatásáról akartak meggyőződni, a kereskedelmi és iparkamarák jelentéseikben az uzsoratörvény kedvező hatását emelték ki. Ezt azal indokolták, hogy uzsoraperek csak elvételre fordulnak elő mert pénzügyintézetek útján olcsó kamatu kölcsönököt lehet kapni. Ezt hihetőleg az alföldi és határvidéki parasztnak nem tudják, mert akkor bizonyára igénybevennék a pénzügyintézetek olcsó és kedvező föltételű kölcsönökét és nem szolgáltatnák ki magokat gabonaelővételek útján a kommittenseknek és megbízottjaiknak.

A kamarák csattanósabb választ valóban nem kaphattak, mint a folyamatban levő uzsoraper. De képtelenség is az uzsora szünéséről beszélni, mikor naponkint tapasztaljuk azt az irtóháborút, melyet a vidéki pénzügyintézetek és magánosok indítanak a kis existenciák gazdasági léte ellen.

Az ilyen monstre-pörök azonban, azt hisszük, megnyitják a kamarák és hatóságaink szeméit, annál is inkább, mivel a gabona-uzsorások a borpancsolók példája után indulva, a törvény és tisztesség megkerülésére szövetkeznek, nyílt harcot üzenve a termelőnek és a köztisztességnek.

Ha más nem, már ez a körülmény is elég arra, hogy az uzsorának hivatalból való üldözése a legnagyobb tetterővel foganatba vétessék.*) *Kirschaneck Ö.*

* A székelyföld és népe.**)

Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Az „E. G.” mult évi számaiban a székely kivándorlás kérdésével foglalkozva beható tanulmány tárgyává tettem a székelyföld köz- és mezőgazdasági viszonyait s ha jól emlékszem, e tárgyban írt első cikkemben tettem azon megjegyzésem, hogy a székelyföldi viszonyok megítélésénél nem szabad theoretikus alapon nyugvó olyan reformokat sürgetni, melyek a való élet követelményeivel homlokegyenest ellenkeznek, hanem maradjunk meg ama reformeszmék mellett, melyek a gyakorlati életben is legvalószínűbb sikerrel biztatnak. — Becses lapjának utóbbi, 8-ik számában „Plinius” érdekes cikkének egyes pontjai az én nézetimmel nem lévén megegyezők, kérem legyen kegyes megjegyzéseimnek helyet szorítani, annál is inkább, mert az ilyen fontos kérdéseknek több oldalról történt megvilágítása csak hasznára lehet annak az ügynek, melynek az „E. G.” már régebb idők óta tesz elvülhetetlen szolgálatot.

„Plinius” tanulmányának értékéből nem akarok levonni semmit, polémiát sincs szándékom kezdeni, mindazonáltal szerény nézetem szerint cikkének a földmives-iskolákról szóló részében fejtegetése nagyon is theoretikus és helyreigazításra szorul, mert a székely nép gazdasági ismereteinek fejlesztését csupán csak a földmives-iskolák hatásától várni, legalább is tévedés.

*) A Curia döntése — mint arról legújabb örömmel értesülünk — a gyengébb félnek adott igazat és uzsorának minősítette a szóban forgó ügyleteket. *Szerk.*

**) Lapunk egyik munkatársától vettük és adjuk ezen sorokat. *Szerk.*

A Zalathnai kénkovand ipar részvénytársaság

Brassói kénsav- és műtrágya-gyára ajánlja legjobb minőségű mindennemű **műtrágyáit**

a t. ez. gazdaközönség figyelmébe. — 100 q.-án alóli megrendelést legelőlszerűbb az „Erd. Gazd. Egylet” raktárához intézni. —

Árajánlatokkal készséggel szolgál a **KÖZPONTI IRODA BUDAPEST, IV. ker., Bécsi-utca 5. szám.**

Azt hiszem a ki foglalkozott gazdasági szakoktatásunk kérdésével, nagyon jól tudja, hogy e téren a földmivelségi kormányzatra még nagyon súlyos kötelesek teljesítése nehezedik s ez a most még csak forrongó kérdés egyike azoknak az „égető kérdések”-nek, melyek tényleg legtöbb gondot adnak azon köröknek, melyek hivatva vannak a jelenleg céljának alig megfelelő földmives-iskolák reformjának bevonásával megoldani a feladatot.

A földmives-iskolákkal úgy állunk, hogy azok jelenleg nem földmiveseket, hanem kisebb igényű gazdatisztekot nevelő intézetek. És épen ebben van a kérdés sarkpontja. Mert a feladat tulajdonképp az lenne, hogy a földmives-iskolák, egyes vidékek speciális viszonyaihoz mérten, terjeszték a földmivellel foglalkozó nép között a gazdasági szakismereteket. Ehelyett pedig a gazdasági tanintézetet végzett, magasabb qualificatióval bíró, okleveles gazdáknak concurrensévé neveli ki a földmives-iskola az ő növendékeit; mert az itt végzett tanulók már bizonyos magasabb igényekkel lépik át a földmives-iskola küszöbét s derogál nekik a maguk 25—50 holdas birtokukban folytatni azt gyakorlatilag, a mit előbb elméletileg elsajátítottak. Igen természetes, hogy a magán gazdaságoknál könnyebben nyer elhelyezést mint gazdatiszt a földmivellel-iskolát végzett tanuló, mint a magasabb qualificatióju és igényű tanintézetet végzett hallgató.

Tudvalevő dolog az is, hogy egy földmives-iskola, legjobb esetben sem képes 100—150 növendéknél többet egyszerre magába fogadni, pedig ez a numerus vajmi kevés ott, a hol 135371 gazdaember működésére kiható mozgalomról van szó. S így akár 1, akár 2 földmives-iskola sem volna képes arra, hogy a székelyföldi mezőgazdasági viszonyokon érezhető változást idézzon elő. Csak időpazarlást követne el az állam, e földmives-iskolák jótékony hatásának bevétele közben, úgy, hogy a most rohamosan zúllásba indult székely-

földi mezőgazdasági viszonyok már rég elértek a sülyedésnek legalsó fokát, míg a földmives-iskolák abban a helyzetben lesznek, hogy működésük valamit lendítsen e szomorú állapotokon.

„Plinius” tervét azonban a földmives-iskolákra vonatkozólag még is helyesnek találja minden gondolkodó ember, a kifogás ellene csak az, hogy még a reformált földmives-iskolák sem lesznek elegendők a helyzet szanálására. Szükséges a népiskolai tanterv revíziója olyformán, a mint azt korábban kifejtteni szerencsém volt, hogy azok ne a mostani keretben működjenek, hanem a nép szellemi oktatása mellett gazdasági ismereteket terjesztő iskolák is legyenek s e végből a néptanítók gazdasági ismeretekből is nyerjenek alapos kiképeztetést. Egy ilyen tantervnek, párosulva esetleg a helyesebb működési iránnyal bíró földmives-iskolákkal, meg volna a maga kívánt hatása, máskülönben csak proletár elemek nevelése lenne az eredmény, a mit úgy hiszem „Plinius” sem óhajtott cikének megírásakor.

T. M.

Magyar tej Konstantinápolyban.

A magyar gazdasági élet napról-napra élénkebb lesz és lépésről-lépésre igyekszik magának méltó helyet biztosítani mezőgazdasági téren, a nyugati államok sorában.

Ezen igyekezetnek, ezen életrevalóságának egyik jele az is, hogy ma már nem kisebb dologról van szó, mint arról, hogy a konstantinápolyi piacot megbízható, jó magyar tejjel lássuk el.

A földmivelségi kormány a múlt év őszén tanulmányútra küldötte ki a nemrég elhunyt Nagy Vincze országos tejgazdasági felügyelőt Strausz Adolf kíséretében azon célból, hogy a magyar tejnek piacot keressenek a Balkán államokban.

Bulgáriában, Romániában, Szerbiában és Törökországban mindenütt a legnagyobb előzékenységgel lettek fogadva a kormány kiküldöttjei és eredményes tárgyalásokat

folytattak az említett országok gazdasági kapacitásai és államférfaival a magyar tej exportálása érdekében.

Szükre szabott időmnél fogva ezuttal legnagyobb sajnálatomra, nem ismertethetem azon érdekes mozzanatokat és értekezleteket, melyeket a kiküldöttek tejkivitelünk érdekében a különböző államokban megindítottak, a melyekről Strausz Adolf egy az ő mesteri tollához méltó memorandumban számolt be, csak azon örvendetes tény konstatálására szorítkozom, hogy Konstantinápolyban már most lehetséges volna naponta 30 ezer liter magyar tejnek biztos piacot találni.

Most tehát csak a magyar gazdaközönségtől függ az, hogy szövetkezeti uton naponként 20—30 ezer liter tejet összehozzon Konstantinápolyba való szállításra.

Természetesen a szükséges napi tej mennyiség biztosítása egymagában még nem elég, mert egy oly kényes fogyasztási cikket, mint a tej, nem lehet minden előzetes praeparálás nélkül a bizonyos megromlás veszélyének kitéve egy több napig tartó utazásnak alávetni. Ez azonban dacára annak, hogy a tej exportképes állapotba való hozatala egy tetemes összegbe kerülő gyár építését teszi szükségessé; csak másodrendű kérdés, mert a kormány a legnagyobb előzékenységgel bocsátaná a szükséges anyagi eszközöket e célból a gazdaközönség rendelkezésére.

A tejet ilyen hosszú útra legalkalmasabb fagyasztott állapotban szállítani. A tej megfagyasztására valamely alkalmas központban egy gyár épülne, ahová naponta beszállítanák a szövetkezet tagjai azon tej mennyiséget, melynek produkálására magukat kötelezték. Itt mindjárt megjegyzem, hogy a jelenlegi konjunkturák számításba vételével a gyár környékére mintegy 100 kilométernyi körzetből volna lehetséges a vidéki gazdáknak tisztességes haszon biztosítása mellett ilyen célból tejet termelni.

A fagyasztó, vagy jobban mondva

T Á R C Z A.

A tápszerek konzerválása.

Régi, nagyon régi az emberek azon törekvése, hogy a könnyen romló táp- és élelmiszereket megfelelő kezeléssel a romlástól hosszú időre megóvják s eredeti élvezhetőségüket megtartsák. A legprimitívabb eljárások már az ősnépeknél gyakorlatban voltak. A sőt (konyhasó) már az egyiptomiak alkalmazták a hús rothadásának megállítására. Az amerikai indiánok régg, Amerika felfedezése előtt már aszalták a húst. Vékony szalagokra hasogatták s a napon szárították meg. A hús megszáradását alkalmazzák a kínaiak és mongolok, míg az északi vidékeken lakók természetesen e helyett a hideget használják föl a konzerválásra.

Ezen konzerváló methodusok értéke azonban csak relativ lehetett mindaddig, a míg az alkalmazott eljárások *hatásmódja* ismeretlen volt. Hogy eredménnyel dolgozhassanak, ismerni kellett legelőször is a *bomlás okait*. Ezen okokat azonban csak századunk közepe táján ismerték meg. Csak az újabb bakteriológiai kutatások alapján volt lehetséges cél tudatos, tudományos alapon, olyannyira kielégítővé tenni az élelmiszerek konzerválását, amilyen manapság.

Jelenleg háromféle bomlási módot ismernek: erjedés, rothadás és korhadás.

Az erjedés mivoltáról eltekintve az alchimisták s régi buvárok kalandos elméleteitől — az új korban két nagy fontosságú elmélet fejlődött ki. Az egyiknek a kontaktus (érintkezés útján való erjedés) elméletének megteremtője Liebig Justus, a jelenkor egyik legnagyobb lángelméje. Szerinte az erjedés *csak* vegyi folyamat, melyet a fermentumok úgy hoznak létre, hogy legkisebb részeik belső mozgásait átviszik az erjedésre alkalmas anyag atomjaira, melyek ennek következtében más elhelyezkedést nyerve, új vegyületeket hoznak létre. Ezzel az elmélettel szemben Pasteur támaszkodva a sörélesztő stb. életfolyamatának tanulmányozására, azt mondotta, hogy az erjedés élettani (physiologiai) folyamat, melyet az erjesztő gombák és bakteriumok hoznak létre és tartanak fenn. A sarjadó és hasadó gombáknak megfelelően kétféle erjedést különböztetnek meg: Alkoholos erjedést, melynél a szőlőcukor alkoholra és szénsavra bomlik fel az élesztő hatása alatt. A másik a rothadó erjedés, melynél nitrogéntartalmú szerves anyagok bomlanak fel, egyidejűleg fellépő rossz szagú, bűzös gázok fejlődésével. Ezen folyamatnál a szerves vegyületek mindig egyszerűbbé válnak, mignem a legegyszerűbb szerves anyagokra bomlanak fel. *A bomlás ezen mód szerint akkor is megtörténik, ha élelenny (oxygen) nincs jelen.* Pasteur nézete, mint számtalan vizsgálati és tapasztalati tényen alapuló, nem elmélet többé, hanem törvény. Ha sok élelenny jelenlétében történik az élegülés (oxydatio) korha-

dásnak mondjuk. A rothadás és korhadás természetesen igen gyakran karöltve járnak. Mert mialatt egy szerves test füllete korhad, addig a belsejében a rothadás folyik.

Ha már ismerték a bomlás okozóit, a bakteriumokat s gombákat, ezek életviszonyainak tanulmányozásával nem volt nehéz gyakorlatilag is kivihető védekezést találni ellenük. Ezen mikroorganizmusok megélhetésére és tenyészésére bizonyos fokú hőmérsék és légköri nedvesség szükséges, a mely feltételek az egyes fajok szerint különbözők s a rájuk nézve kedvező hőmérsékelnél nagyobb vagy kisebb melegben, viszont a megélhetésükhöz szükséges nedvesség fokánál szárazabb anyagban nemcsak nem fejlődnek, de el is pusztulnak.

Ezen alapszik a fagyasztás és szárítás-répgóta gyakorolt alkalmazása. A fagyasztást kicsinyben a háztartásban alkalmazzák. Nagyban pedig az Amerikából és Ausztráliából Európába szállított friss hús konzerválásánál. Hogy e tekintetben mily nagy a forgalom, bizonyítja az az egy adat, hogy 1892-ben csupán Londonba 233000 mázsa jégben konzervált friss húst szállítottak új-déli Walesből.

A jégbehűtés megakadályozza ugyan a bomlást előidéző bakteriumok fejlődését, de nem öli meg őket s ha melegegre jutnak, újult erővel folytatják romboló munkájukat. Épen így áll a dolog a hús szárításával s a gyümölcs és vetemény megszáradásával. A nedvesség elvonása útján konzerválnak a konyhasó, salétromsó, alkohol, cukor stb.

hűtő gyár belső helyiségének hőmérséke komprimált szénsavval — 12°C-ra van lehűtve, úgy hogy az alkalmazott munkásoknak egészen téliesen kell öltözködniök. Az így lehűtött helyiségben a tej egy nagy bazénba öntetik, a melyben egy turbina-szerű kavarázó-készülék folytonosan és minden irányban mozgásban tartja azt, mindaddig, amíg lehül — 8°C-ra anélkül, hogy a folytonos kavarázás következtében megfagyhatott volna. Mig ez a processus tart, az alatt bizonyos mennyiségű tejet egyidejűleg megfagyasztanak rudakba. Ekkor kezdődik a csomagolás, mely erre a célra alkalmas edényekbe történik. Minden edénybe tesznek 85—90% — 8°C-ra lehűtött tejet és 10—15% rudakba fagyasztott tejet. Ilyen állapotban még közönséges vasuti kocsiban is elszállítható a tej bármily nagy távolságra anélkül, hogy élvezhetőségét elveszítené. Pirkner János országos állattenyésztési főfelügyelő egy így kezelt 50 literes edényt küldött haza Budapestre a múlt nyáron kánikulai hőségben, Svédországból, közönséges teherárúként. A szállítmány a feladástól számítva, 22 nap múlva került kiváltásra és a földművelésügyi ministeriumban egy nagy bizottság előtt felbontatván, annak tartalma minden tekintetben kifogástalannak bizonyult.

Hőmérséklete felbontáskor +8°C volt, a mi, tekintve a nyári hőséget, a hosszú utat és azon körülményt, hogy mint közönséges teherárú kezeltetett, bámulatos szép eredménynek mondható; továbbá a tej egészen normálisan állotta a forralást, jól adta fel a tejfelt, rendesen viselkedett a köpülésnél, semmi mellék, vagy kellemetlen íze nem volt; szóval minden tekintetben a frissen fejt tejhez hasonlított.

(Folyt. köv.)

Szász István.

Uj irányok szarvasmarha-tenyésztésünkben.

I.

Nem szükséges, hogy a hanyatló 19-ik századnak új Juvenal-ja születés, a ki han-

goztassa, hogy: „Rem facias, rem, si poteris recte, si non, quocunque modo rem“, mert látjuk, hogy minden ilyen tanács nélkül is vagyont törekszik szerezni a legtöbb ember, s ezek között sok csakugyan tisztességes úton, de vajmi számosan bármily módon.

A tisztességes úton való vagyonszerzésnek épügy sokféle a módja, formája, mint a tisztességtelen úton való vagyonszerzésnek, s ha pl. a marhatenyésztést, mint jövedelmező üzletet tekintjük s feltesszük, hogy abból valaki tisztességes úton-módon óhajt meggazdagodni, be kell látnunk, hogy ez egyike azon utaknak, a melyek a vagyon szerzésre manapság s különösen nálunk, nem sok reményt nyújtanak. S mert ez általában így van, a leglehetősebb bármily móddal is megpróbálkozik a marhatenyésztő, hogy boldoguljon s ennek tulajdonítható, hogy a tisztességes úton haladók is elszánták és elszánják magukat a legproblematikusabbnak látszó dolgokra is. A mikor — nem is olyan régen — az a kiáltás hangzott végig az országon, hogy több tejet nekünk! mindenféle külföldi marhát kombinációba vett a hazai tenyésztő, csak az itthoni magyar-erdélyi szürke marhát nem; mikor meg azt hangoztatták országsszerzte, hogy: több, jobb húst nekünk! mindenféle egyéb marha szemünkbe ötlött, csak a magyar nem; végre mikor jelszóvá lett, hogy: erőt, húst és tejet nekünk egy és ugyanazon marhában, megint mindenféle egyéb marha tenyésztéséhez, összevissza való keveréséhez hozzá látunk, csak a magyar marha került el figyelmünket.

Valóságos lidércnyomás alatt állottunk és állunk jórészt ma is hazai 1000 év óta háládatos marhákkal szemben: csudákat vélünk rejteni minden külföldi marhában és semmit se látunk meg honi marhában egyebet, mint azt, hogy az igát jól húzza, kitűnő kopáló s oly konok erőteljnek van birtokában, hogy agyonütöni is nehéz. Arról igazán nem tehet a mi jó magyar marhánk, hogy 1000 év alatt egyébhez még nem tenyésztettük, mint az igában való zsaroláshoz s csak mi tehetünk volna afelől, hogy — amiképen más nemzetek modern állatokat tenyésztettek ki primitív marhatajtáikból — kitenyészék marháinkból az igavonó jellegén kívül más jelleg is.

Hiszen ki vitathatná el azt, hogy nagy mértékben vonzó, felettén biztató volt *készhez* nyulni ahelyett, hogy következetességgel, fáradsággal, idő felhasználással a *nem készből* variétást készítsünk. Igazán ezer szerencse még, hogy hazánk egynémely tenyésztésében

nitve (sterilizálva) és légmentesen van bezárva, védve egyszersmind újabb csirák bejutása ellen is. Nagyban az összes munkálatokat a tápszert tisztításától kezdve az elzárásig mind gépek végzik úgy, hogy a tápszerek a munkások kezével nem érintkeznek.

A dobozok elzárására s forrasztására újabban nem igen alkalmazzák a zint, (mely tulajdonképpen ólommal mindig keverve van), mert az ilyen edényekben eltett ételek állandó élvezete rossz hatással van a szervezetre, hanem e helyett külön zárókészüléket alkalmaznak kaucsuk gyűrűkkel. Hogy valamely dobozban jó állapotban van-e a konzerv, annak biztos jele a doboz fenék és tető lapján észlelhető behorpadás, mely a teljes légmentes elzárás következménye; míg ha a doboz feneke, illetve tetőlapja kidomborodik, akkor tudhatjuk, hogy rothadási gázok feszítik kifelé.

A konzerv készítés különböző methodusait rendszeren kombinálják, antiseptikus az rothadást gátló anyagok alkalmazásával. A fentebb említettekhez járulnak még: ecet, glicerin, kreozot, karbolsav, étherikus olajok, kénssav, salicylsav és borsav.

Alkoholban eltett gyümölcsöt Franciaország „chinois” név alatt nagyon fogyasztják s újabban kezd Németországban is terjedni. Az alkoholt e célra természetesen nem szabad nagyon erősen alkalmazni, mert akkor a gyümölcsök ránczosak s bórnművek lesznek. 3%-os alkohol már jó antiseptikus szer, s hogy a gyümölcsökből ne vonjon

a magyar marha tejelésére s hizodalmassági hajlamára is némi gondot fordítottak, mert ha ezt nem teszik vala, én ma alig beszélhetnék oly irányokról, amelyekről, mint igen örvedetésekről, éppen megemlékezendő vagyok.

Azt a kérdést kell az előre bocsátottak után feltennünk, hogy vajjon volt-e s van-e egyáltalában értelme annak, hogy mikor tejért, hústért zaklattak bennünket, külföldi s nevezetesen nyugoti marhához nyultunk? Az ész elkalandozásának kellene mondanunk, ha valaki erre azt felelné, hogy ennek semmi értelme se volt. Kellett ez a marha nekünk, kell ma is, de hibánk azért kettős és meg lehetős végzetes. Nevezetesen tökéletesen kifeleltük a számításból, vagy legalább is nem adtunk sokat arra, hogy a honosítás nem vonul el semmiféle állapot felett anélkül, hogy degenerálna, különösen akkor, ha — mint hazánkban — semmikép se adhatjuk meg neki azon életfeltételeket, melyekben hazájában része volt s csufos felsülésre lehetünk készen e tekintetben annál inkább, mivel az a külföldi nemes állat, a maga nagy anyagtermelésével, egy sérülékeny, kényes szervezetet egyesít, oly bajokra is nagy fogékonyságot rejtven magában, amely bajok a hazai marhánál majdnem ismeretlenek.

Ha csak e körülményre is komolyabban gondoltunk volna már az anyag beszerzésénél s bizonyos nem kedvező viszonyok közé helyezésénél szigorúabban járunk vala el s igyekszünk vala az itt honos, az összes viszonyokhoz törődött marhát szortírozott jellegűvé tenyészteni, nehogy kizárólag arra az idegenre legyünk — különösen tej dolgában — utalva, amely még otthonában is annyi nehézséggel, kalamitásokkal való küzdelemmel tartható fenn hasznosító állapotban — ma másképp volnánk. Számos tönkre ment nyugoti marha tenyésztet illusztrálja e végzetes hibát, szerencsésebb tenyésztetek azonban hirdetik, hogy a *maga helyén*, kedvező életfeltételek között ez a marha is eszköz lehet a vagyon szerzésre s az összes körülmények igazolják, hogy az ilyen marhákra is szükség van, ezeknek tenyésztése tehát okkal-móddal, hogy úgy mondjam: mikor-hogy, indokolt. De végzetes volt hibánk, mikor a magyar marha elhanyagolásával valóóságos divat-hóbortba estünk a külföldi marhák iránt s e divatnak hóbortosai maradtunk akkor is, mikor világosan látnunk lehetett volna már, hogy jó állatok helyett égis magasztalt oly anyagot is ránk sóz a külföld tiszta tenyészállatképen, amely anyag már a vágóhídi vásártért is megjárta, de — hiába.

ki sok aromátikus anyagot, tanácsos 8—10% cukrot, mézet adni hozzá.

Az antiseptikus szerek igaz ugyan, hogy direkt ölik meg a bakteriumokat, de óvatosan kell velök gazdálkodni, mert — főleg nagyobb adagokban — az emberre is mérgező hatásuk.

A konzerv gyártás jóllehet alig néhány évtized óta vett nagyobb lendületet, máris igen fontos nemzetgazdasági tényező. Mert ily módon értékesíthetik könnyen és biztosan terményeik fölöslegét a főleg marhatenyésztő, zöldség, gabona stb. termelő országok. De nélkülözhetetlen a konzerv nagyobb expedíciók alkalmával és a hadsereg élemezésénél. Lássunk csak egy példát. A hadseregnél a Liebig-féle huskivonaton kívül a főzelék konzerveket is használják. A szárított és összesajtolt főzeléket megszábotott táblácskákra vágják. Egy 500 gr. súlyu táblácskában 25 adag főzelék van, egy köbméterben 25,000 adag van. Az ilyen tömörített s mégis megbízható tápszertnek rendkívüli haszna ilyen esetekben könnyen megérthető. A hadsereg főlszerelésnél egyéb hús-konzervek mellett főleg a híres borsó-kolbászt használták 1870—71-ben a porosz-francia háborúban. A borsó-kolbász alkatrészei legnagyobb részben borsó, aztán zsirtalanított szalonna, só, hagyma s más fűszerek. Feltalálója Koch Grünberg Berlinben, kitől 1870-ben a porosz kormány 111,000 márkáért vette meg titkát. A rögtön felállított gyár naponta 7000—65000 kg-ot állított elő s midőn ily nagy produkció mel-

Ezek az anyagok azonban sok tápanyagot oldanak ki az élelmiszerekből a víz mellett, miáltal azok tápértékét csökkentik. Az ilyen tápszerek hosszabb élvezetét az emberi szervezet nem bírja el s az emésztési zavarokon kívül a hajósoknál rettegett skorbut-betegséget idézik elő.

A vízelvonás is csak addig nyújt védelmet a bomlást előidéző minkroorganizmusok ellen, a míg a tápszert a nedvességtől tökéletesen el van zárva. Ellenkező esetben azonnal megindul a rothadás.

Leghatásosabb a levegőtől való tökéletes elzárás kapcsolatban a tápszert erős felhevítésével, ami az Appert-féle általános gyakorlatba lévő konzerv-készítési módszer alapelve.

Régebben a levegőben jelen lévő élelyt tartották az erjedés egyedüli okának. Most a bakteriumok fölfedezése után tudjuk, hogy a levegő csak, mint a bakteriumok szállító közege szerepel. A levegő egyszerű kizárásával, tehát csak újabb bakterium tömegek bejutását akadályoznak meg, de nem egyszersmind a már bent levők kifejlődését. Appert eljárását 1804-ben ajánlotta s az óta sokféle javítással nagyon elterjedt. Az ő elve szerint a konzerválódó tápszert czinezett bádóg edényekben, melyeket egy kis nyílás kivételével teljesen elzárunk, hosszabb ideig forralják. A forrás (fűvés) által a rothadást és erjedést előidéző bakteriumok megöletnek, az eltávozó vizgőzők pedig minden levegőt kihajtanak az edényből úgy, hogy a rögtön következő légmentes beforrasztás után az edény tartalma teljesen fertőt-

Ime, nem ellensége vagyok én a külföldi marhák tenyésztésének, hanem barátja a hazai fajta felkarolásának, nem pusztán az erőkifejtő formában, hanem a tejelő- és husjellegben is: barátja vagyok ennek azért, mert erős a meggyőződés, hogy igazi szép jövője hazánkban is, de merem állítani valamikor külföldön is, ennek a marhának van, ha kiemelve azt elhanyagolt, primitív formájából, pro primo: motorokat állítunk belőle az azt szükségelő elé, melynek párja nem lesz; pro secundo: bár mérsékelt mennyiségű, de jó tejet adó, élet-erős szervezetű, kellő hizékonyaságu s még mindig megtehető igás marhát produkálunk ez ősfajtában; pro tertio: jelleget létesítünk belőle, mely gyorsan fejlődik, hamar nagy súlyt ér el s még mindig számba vehető igás és tűrhető tejelő is lesz.

De hát lehetséges-e ez?

Nem nagyon régen volt, mikor ezt egyenesen lehetetlenségnek tartották azok, akik azt hitték, hogy minden magyar tehénnek olyan apró, szőrös tőgye van, mint egy némely alföldi paraszt gulya üszőinek s hogy minden magyar marha olyan apró, lassan, vagy se-hogy se dalmódó, 250 kilós csufság, amilyent az ember nagyon szegény vidékek „kopláló művész” állatai között lát; aki körültekintően látni tud, az láthatott ezelőtt is, láthat különösen ma már jelentékeny számban magyar teheneket, melyek tőgy dolgában a nyugoti marhák egy némelyikét eléri, tejelésben, hogy úgy mondjam: üldözőbe veszik; láthat magyar marhákat hatalmas, nagy, gömbölyű idomokkal, melyek nem hizlalva s nem egészen 2 éves korban az 500, sőt több kilót megütik.

S vajjon minek tulajdonítható ezen — nem oly régen — csudának tartott tény? Egyszerűen a tenyésztésben való irányváltatásnak, a törekvésnek, kihozni a magyar marhából is azt, amit — a lehetőség határain belül — akarunk.

Hát ebben bizony nem elég kimondani, hogy megpróbálom, hanem ki kell mondani amerikaiasan, hogy: „What I will, I will, and there is an end of it.”

Hát hiszen kimondták hazánk egynémely tenyésztői a nyugoti marha produkálására nézve is, hogy: amit én akarok, azt akarom s ezzel vége, de nem voltak képesek azt az *ezzel vége-t* úgy kihozni, hogy törekvésük a vagyoni szerzésre egy pontnál avval ne záródott volna, hogy bizony ezzel annak is vége! Az első években, ha szerencsés volt az anyagbeszerzés és kedvezők voltak az összes körül-

mények, a jövedelem szépen mutatkozott; de egyszer csak — dacára annak az *amit én akarok*-nak — kérelhetlenül mutatkozni kezdett a degenerálódás: beütöttek az ivarzásban, fogamzásban, ellésben a különféle rendellenességek; visszafelé ment az anyagprodukálás s minél inkább ellene dolgozott ezeknek a tenyésztő még kényeztetőbb, még természetellenesebb tartással, kezeléssel, annál kérelhetlenebbül ütötte ki magát a szeg a zsákból, most már elvetélések, borjupusztulások, ragadós tüdőlobb és gümőkórság alakjában is. Ami nyerhető volt a nyugati marha gyorsabb fejlődése nagyobb súlya, jobb tejelése, tökéletesebb hizodalmassága révén, az eluszott a jelzett kalamitások háján és gyakran az a csekélyke polgári haszn se ütött be, amely a megvetett, elhanyagolt magyar marhából okvetlenül, biztosan esett volna.

Szerencse a szerencsétlenségben, hogy e szomorú kép alól kivételek is vannak és szerencse, hogy e tönkrevivő ténynek felismerésére ébredtek sokan s a további boldogulás útját egyengetendő, szemet vetettek végre a magyar marhára és új irányok követésében a jeget megtörték.

Ez irányok épületét a hazai primogén marha minden tekintetben való épségére, élet-erős, ellenálló szervezetére bazirozták s feladatul tűzték ki az építők, hogy ez egészséges, erős fundamentumra egy nem szemképráztató, hanem lehetőleg egyszerű alkotmányt emeljenek, amely az imént jelzett kalamitások okozóinak melegágyul kevésbé, vagy éppen nem szolgál, vagyis képletekben nem beszélve, kimondták, hogy akarjuk, miszerint a tenyészállatok kellő megválasztásával, takarmányozásával, kezelésével és az ivadékok alkalmas fölnevelésével maradjon meg a magyar marha szervezete épolynak, vagy legalább is megközelítően olyannak, aminő most, de jegezedjék ki e csoport alapanyagából egy jelleg, mely a modernebb kívánalmakat tejet illetőleg és egy másik jelleg, amely ezen kívánalmakat húst illetőleg bizonyos magasabb mértékben is kielégíti.

Nos, e helyen is volt már szó arról, hogy ez új irányok követői között magyar tejelő jellegben már is szép eredménnyel dolgozik báró Jósika Szamosfalván, ifj. Lészai Magyar-Gorbón, de ily irányban dolgozik Jakab László állatorvos támogatása mellett pl. Kolozsvár város marhatartó közönsége is s a hizó, nagy husjelleg kifejezésén már régóta sikerrel működik Sperker Ferencz Szt-Demeteren.

Ezen tenyészetekhez járul az államnak

egy némely (pl. kolozsi) csirászata és gróf Teleki Arvédnek drassói tenyészete

Tekintettel arra, hogy szarvasmarha-tenyésztésünkben éppen ily irányban nagy változásoknak nézhetünk elébe, talán érdekelni fogja e lapok t. olvasóit az ezen új irányokban dolgozó tenyésztők eljárása és az általuk eddig már elért sikerek, melyekről a „Köztelek”-ben tartott előadásom alapján a következőkben kívánok megemlékezni.

Nem rendelkezem oly adatokkal, melyek hazánk Királyhágón inenni területének ilyen irányu munkálkodására vonatkoznak, azért szorítokozom erdélyi ilyen tenyészetek ismeretetésére.

Királyhágón tul már valami 46 év előtt létezett egy gulya, a gróf Vass-féle mezőzáhi, amely az erőkifejtő képesség mellett fenntartani igyekezett a magyar-erdélyi marhában a tejelőképenységet is, de ezt mind maig úgy lát-szik nem erőszakolta, legalább erre mutat, hogy a tejátlag ma sem emelkedik ott tul az 1500 literen, beleszámítva ebbe a borju által fogyasztott mennyiséget is.

A 29 év előtt alapított szamosfalvi, báró Jósika-féle gulya már, különösen utóbbi időben 1887. óta, specialis irányban vezetett a tejelő jelleg felé s tudtommal ez az egyetlen tenyészet hazánkban, amely már az ezred-éves kiállításán avval dicsekedhetett, hogy évi tejátlag 1946 liter, bele nem számítva ebbe a borju által fogyasztott mennyiséget, amit ha csak 250 liternek veszünk is, 2200 liternyire viszi az átlagot.

Az állam 15 esztendő s kolozsi gulyája, melyben hármass hasznosítás a czél, 1886-ban valami 1100 liter átlaggal szerepel, beleértve ebbe a borju által elszopott mennyiséget is. Világosan látszik itt, hogy a másik két hasznosításra is törekedve, a harmadik hasznosítás eltörlőd, holott a csak egy évvel fiatalabb keltű Lészai-féle magyar-gorbói gulya, ahol erőkifejtés mellett tejjel dolgozik a tenyésztő, már 1691 liter átlaggal dicsekszik a milleniumkor.

Külön érdemes említeni, hogy a Jósika-féle nyájban épugy mint a Lészai-félében, 2000 liter megadó individuumok is kerülnek, mi több, Lészai Csokros és Daru I. nevű tehenei 2700 literig felvitték oly tejben, melyben a zsirtartalom átlag 3—66%.

Hogy mit jelentenek ezek a számok, tüstént kitűnik, ha emlékezetünkbe visszaidézzük, hogy — egyes par eccellente vajaló marhafajták kivételével — nincs egyetlen nyugati marhafajta, amely zsirtartalmában átlag jobb

lett a szükséges bél mind kevesbedett, pergamenttel pótolták. A pergamentet chrom-gelatinnal ragasztották össze. A chromgelatin ugyanis, ha napfényen áll, meleg vízben is, oldhatatlanná válik.

Nagy baj az, hogy a konzervek még mindig sokkal drágábbak, semhogy a nép tápszerévé válhattak volna, a minek oka főleg előállításukban rejlik, mert pld. a hulladékot még nem tudják kellően értékesíteni, de nincs messze az idő, midőn a konzervek azok lesznek, aminek lenniök kell: a nép tápláléka. A konzervek általános használata rendkívüli előnyököt nyújtana pl. bizonyos ételeknek az évszakoktól teljesen független élvezetét biztosítná, sok hamisítástól óvna meg a tejjel, vajjal stb. A tápszerék oly rendkívül nagy árhullámzását, amilyent a tojásnál lehet tapasztalni megszüntetné. A konzervek a háztartásban való alkalmazása az elkészítést, főzést sokkal egyszerűsítné, tisztábbá, gyorsabbá tenné. (Mutter Erde 18. sz.)

Dr. B. S.

Pók selyem. Ismerünk valódi selymet, melyet az eperfa (*Morus alba*) leveleiből táplálkozó selyembogár-hernyók készítenek, ismerünk természetes, de durva s ezért csekélyebb értékű selymet, mely sok másféle növényvel táplált selyemhernyók készítenek; ismerünk tovább lenből (*Linum usitatissimum*) készített selymet, melynek az a rendkívüli előnye van a hernyó-selyem felett, hogy a hajtásokban nem török ki hosszú állás után sem. Most be

akarják hozni egész komolyan a pók-selymet. A gondolat különben nem új, mert Reaumur már ez előtt jó kétszáz esztendővel próbálta ezt, de a mi keresztet pókunk erre nem igen felel meg, valamint más európai pók sem. E czéla forró földövi (Paraguayban, Argentiniában) pókokat próbáltak fölhasználni. Legtöbb enedménnyel kecsegtet az indiai szigeteken, Afrika nyugoti részén, Ausztráliában s Chinában élő nagy pók faj (*Nephila madagascariensis*), melynek fonala egyenletes vastag s erős. Camboné missionáriusnak sikerült rendszeresen 6—10 napon át egy-egy állattól 400—4000 méter hosszú fonalat nyerni, szerkesztett is egy készüléket a gombolyításra. Lyonban összehasonlították ezeket a fonalakat különböző eredetű selyemfonállal s a legjobbakkal egyenlő minőségűnek találták. A pókok csoportosan élnek, gyorsan szaporodnak s így könnyen felhasználhatók selyemnyerésre. Tenyésztésük azonban eddigelé nem sikerült Franciaországban. (Mutter Erde).

Ablaktisztítás. Egy veder vízbe mintegy 30 gramm ammoniákat töltünk (nem többet, hogy az ablakrákák festékét ueg ne támadja) s rendszeren kell ezzel lemosni az ablaktáblákat s mikor már több víz nem folyik le, de az üveg még nedves, olyan hideg vízzel mossuk le a táblákat, melyben 60—90 gramm sósav van oldva. A sósav közömbösíti az ammoniákat s a fényesítést megkönnyíti. Ez után föl kell szárítani a táblákat s tiszta száraz ruhával kifényesíteni.

Ez a tisztítási mód igen praktikusnak bizonyult. A munka kevesebb így; s az üvegtáblák igen tiszták, fénylők lesznek. Ha a sósavhoz még egy kevés sót adunk, az eredmény meglepőbb.

Kávé esszencia. Érdekesnek s pénzügyi szempontból fontosnak is mondhatni a mai esszencia világban, hogy a kávé esszenciában, melyet a kávé pörkölésekor keletkező illó anyagokból készítenek, valóban csak a kávé szaga van meg, a kávé ható anyagainak minden nyoma nélkül, a mint ezt Dr. K. B. Lehmann prof. és F. Dr. Wilhelm. Würzburgban saját magukon tett élettani kísérletek alapján kimutatták. Sokáig ugyanis abban a véleményben voltak, hogy a kávé pörkölésnél (pergelés) keletkező illó anyagoknak nagy része van a feketekávé ismert, kellemes, izgató hatásában. A gazdasszonyok tudvalevőleg nagyon ügyelnek arra, hogy »a kávé ereje« el ne menjen. Nos — ez csak az orrunkra van kellemes hatással. Míg a kávé valódi ereje csak a főzés által vonul ki a kávéból s ez a kávéban levő koffein mennyiségétől függ.

Hasonló eredményekre jutottak a teával is. Mert a tea ható anyaga — a thein — szintén csak a főzés által vonul ki s így a feketekávé és tea élettani, kellemes izgató hatásában ezek illatos anyagainak — az aromájának — csak annyi része van, hogy szagló szerükre kellemesen hatnak s így közpözlődésünket is felköltik. (Gaca 1899).

áramlott, követnünk kell bizonyos határig, nevezetesen addig, amíg tulzásaival nem találkozunk.

Én azt hiszem, hogy a szarvasmarhatenyésztés terén a tulzások már bekopogtattak és az uralkodó áramlat, a tarka fajták dicsőítése, előnyeik módfelett való magasztalása stb. olyan területeken is kezd hódítani, a hol annak az ideje még nem érkezett el, sőt nem is volna szabad elérkeznie.

Az a törekvés, hogy szarvasmarha-állományunk több oldalú hasznosításra is alkalmassá tétessék, a fejlődő viszonyokhoz való alkalmazkodást jelenti. Ez azonban nem tévesztendő össze azzal a törekvéssel, mely a tarka fajták egyszerű beplántálása által akarja áthidalni azt az űrt, mely nálunk az óhajások és a tényleges valóság között van.

Az első törekvésben az ősi fajta és annak ezer éven keresztül kipróbált nagy előnyeihez való ragaszkodás és azon józan számítás jut kifejezésre, hogy ez a fajta is alakítható és megfelelő tenyészéssel olyanná formálható, a milyennek a változott követelmények szerint egy culturfajtanak lennie kell. Ez az út tehát a m. erdélyi szarvasmarha elhanyagolt tenyésztési ügyének felkarolásához és így az ősi fajta megtartásához vezet, míg a másik ezen fajta kiszorítását, megsemmisítését vonná maga után.

Az első út hosszú, nehéz és rögös; a második rövid és sima, csak egyszerű pénzkérdés.

Nem csodáljuk tehát, hogy az elsőre csak kevesen lépnek, a másodikra pedig sokan kíváncznak.

Annak megítélésénél, hogy — a jövőendő alakulásokat tekintve — melyik a helyesebb út, mindenek előtt a fajták tulajdonságai között levő eltéréseket kell figyelembe vennünk. Kétségtelen, hogy mindegyik fajtanak megvannak a kiváló előnyei. Általánosságokban szólva, a nyugati fajták fejlődő képessége jobb, az egyes egyedek testsúlya nagyobb és a tehének tejhozama több, mint a m. erdélyi szürke marháéi. Ez vita tárgya nem lehet, de ha tovább megyünk az összehasonlítás terén, azt is el kell ismernünk, hogy a nyugati fajták igénye jóval nagyobb; több takarmány, jobb elhelyezés, gondosabb ápolás kell nekik és még távolról sincsen bebizonyítva, hogy az egy jászolból etetett, egyforma takarmányon tartott, egy legelőn járatott tarka és szürke marha tényleg egyenlő mennyiségű takarmányt fogyaszt-e? A jobb fejlődést, az előnyösebb súlygyarapodást mint látom, mindenki észleli és hangosan hirdeti, de arról nem közölnek hiteles adatokat, hogy az elfogyasztott takarmány mennyisége között milyen különbségek vannak. Az egy jászol és egy legelő ebben a tekintetben nem lehet irányadó; itt csak a pontosan lemért takarmány mennyisége szolgálhat biztos alapul az előnyös tulajdonság megítélésére.

Ha tehát lesz aki ezen kérdés tisztázása végett kísérletekre szánja magát, első és elengedhetlen kelléknek azt tekintse, hogy a tarka borju külön jászlon és ugyanolyan minőségű, ugyanannyi mennyiségű takarmányt kapjon, mint a m. erdélyi. Nem akarom ennek a kérdésnek az elméleti részét bolygatni, csak annyit említek, hogy az állati test súlyának gyarapodása rendszerint az elfogyasztott tápanyagok minőségével és mennyiségével van arányban és ha valamelyik fajta, vagy a fajtának egyes egyedei nagyobb testsúlyt érnek el a többinél, azoknak okvetlenül több takarmányt is kell elfogyasztaniuk. A tejhozam mennyiségére ez a tétel már kevésbé alkalmazható. Itt tehát végeredményképen annak kell kijönni, hogy a nagyobb testsúly elérésénél csak a rövidebb időben lesz a haszon, nem pedig az előállítási árban, mint azt némelyek állítják.

A rövidebb idő alatt előállítható nagyobb testi tömeg és a jobb tejelés mellett azonban ott találjuk mindjárt azt a tapasztalati tény, hogy a nyugati fajták munkaképessége, szí-

vóssága messze mögötte áll a m. erdélyi marháéknak és ezt pótolni nem képes. Ellenben az még a valószínű óhajások között van, hogy a m. erdélyi szarvasmarha fejlődő és tejlő képessége megfelelő tenyésztési eljárások útján fokozható. Azt nem állíthatja senki, hogy ez a cél elérhetlen, sőt már példákkal is szolgálhatunk arra nézve, hogy igenis elérhető.

Ha tehát a m. erdélyi fajta és a nyugati fajták tulajdonságai között szigorúan vonjuk meg a határt, úgy áll előttünk a kérdés, hogy az elsőnek olyan előnyös tulajdonságai is vannak, melyet a második nem pótolhat, míg a második előnyös tulajdonságait az első esetleg teljes mértékben pótolhatja.

Ilyen kilátások mellett nem volna-e hát mulasztás, ha mi pusztán kényelmi szempontból kiszorítani, megsemmisíteni engednők azt a fajtát, mely ezer éve áll szolgálatunkra s melynek hibái a mi mulasztásainkból erednek.

Bizonyára nagy mulasztás lenne és elismeréssel kell adoznunk azoknak, kik ezen a téren az úttörők szerepére vállalkoztak és a fejlődő viszonyokat mérlegelve, már évekket ezelőtt hozzáfogtak a m. erdélyi szürke marha célzatos tenyésztéséhez.

Örvendünk mikor ezen tenyészetek haladásáról, fejlődéséről és gyarapodásáról veszünk hírt és nagy megnyugvással fogadjuk bizonyára sok magyar gazda, hogy ezek a tenyészetek nem csak haladnak és fejlődnek, hanem itt-ott már a versenyt is felveszik a nyugati fajtákkal.

Ilyen irányú közleményt látunk a M. G. L.-jának idei 4-ik számában, melyben Gr. Teleky Árvéd hiteles adatokkal bizonyítja be, hogy Merza Mártonnak lapunk idei 5-ik számában ismertetett azon czikke, mely a tarka és magyar-erdélyi szürke fajta növeléséről szól s melyben a m. erdélyi tinók növelésének számláját 6 frt 80 kr. veszteséggel, a tarka tinókéét pedig 14 frt 80 krajczár nyereséggel zárta le: nem tekinthető normális eredménynek, mivel saját tapasztalatai szerint az erdélyi részekben vásárolt szürke tinók növelése is, mindenkor tisztességes haszonnal volt lezárható, a saját gulyájából származó borjuk pedig, fejlődés és testsúly tekintetében semmivel sem állnak hátrább a pinzgau, borzderes vagy simmenthaliaknak nálunk növelt utódainál.

Óhajtjuk, hogy minél több ilyen tenyészettünk legyen, mert csak így menthetjük meg a m. erdélyi marhát, mely a magyar gazdának még kiváló szolgálatokat tehet és sok családástól, sok veszteségtől mentheti meg már a közel jövőben is.

Jakab László.

Az alkoholgyártás jövője.

Már régóta próbálgatják a celluloséból alkoholt gyártani, de csak a legújabb időben sikerült e téren biztos támpontokra találni. — Épen az újabb időben kezdik a spiritust ipari célokra nagyobb mérvben használni. Mig régebben főleg csak meleg és világosság előállítására használták, addig ma már, gépek hajtására is kezdik alkalmazni és nincs kizárva, hogy a petroleummotorok és a petroleumvilágításnak a spiritusmotor és a spiritusvilágítás erős konkurrencziát fog csinálni. Hiszen már is készítették szénben dúsabb anyaggal kezelve (carburirung) oly spiritust, melynek lángja nem kevésbé világít, mint az Auer-féle spiritus lámpa. Nagy akadálya az ipari alkalmazásnak a magas ár. Prof. Sternberg a Svéd kormány megbízásából a rén szarvas mohából próbált alkoholt előállítani. Az ő utasításai alapján már 1868-ban volt Stockholmban egy mohaspiritusgyár, amely 1 kgr. mohából 10—12 liter-percentet kozmás olajoktól tökéletesen szabad spiritust gyártott. A száraz mohát, mely mintegy 74% any/cellulosest és keményítőt tartalmaz, sósavas vízzel főzik 8—10 órán át s így elcukrosítják, a közömbösítés után, erjesztik s aztán lepárolják. A visszamaradó moslékot marhák táplálására használják.

Feilitzen és Tollens a turfa törmelékéből próbáltak alkoholt nyerni, oly formán, hogy kénsavval kezelték szatán erjesztették a létrejött glycosákat. 4—5% spiritust nyertek. Eljárásuk tehát gyakorlatilag nem érvényesíthető. Kedvezőbb anyag e célra a faforgács. Az ezme nem új, mert már régóta és sokan foglalkoznak vele. Simonsen christianiai vegyészé az érdem, hogy a fa elcukrosítására olyan eljárást állapított meg, melyek az alkoholnak a fűrészporból való ipari nyerését lényegesen közelebb vitték a megvalósításhoz.

Ő jött arra, hogy a cellulose-tartalma anyagok invertálása a legkönnyebben és a leggyorsabban úgy történhetik, ha a nyersanyagot legalább 7 légköri nyomás alatt 3—7 rész 0.4—0.8%-os ásványi savat véve 1 rész nyers anyagra, 10—30 percig hevítjük. Simonsen szerint technikai keresztülvitele az ő módszerének csak erdőkben gazdag vidéken jár haszonnal.

Érdekesek a Simonsen számításai, melyek svédországi viszonyokra vonatkoznak. Evi 1.000.000 liter spiritus gyártásához naponként 55.5 t. fahulladék kell. E mellett a gyár alapítási költségei 250—270.000 koronát (1 svéd korona = 1.32 magy. korona) tennének ki és a napi kiadások, 300 munkanapot számítva egy évre és bele számítva 121.000 korona amortizációt is, 343.50 koronát tennének ki. 5 percent tiszta alkohol nyerését véve alapul, akkor 1 liter fa-spiritus előállításának költsége 13.4 Oerevel (= 1 Oere mintegy 1 1/3 fillér.) állana szemben a burgonya-alkohol 1 literjének 20—22 Oere gyártási költségeivel szemben. Az így nyert spiritus, mely nincs tisztítva (rectifikálva), nem tartalmaz kozmásolajat, csupán aldehidet és fufurolt nyomokban, tehát aránylag tiszta. Jóllehet ezek a számadatok csak költség előirányzatok, mégis érdekesek, mert látható belőlük, hogy a spiritusnak jövedelmező gyári előállítása fahulladékból már nem tartozik többé az illuzorius vegytani feladatok közé.

Hasonló fontosságú rationalis ipari megvalósítás szempontjából is a dr. Fritsche-féle eljárás, mely szerint a kokszegető kemenczék aethylen tartalma, benzolmentes gázaiból aethylen-savat nyer. A terv szerint az aethylen-savból nyert alkohol 10.000 liter per centje 16—18 márkába (1 márka = 1.176 korona) kerülne. 100 kokszegető kemencze ezen eljárás szerint naponként 2500 liter abszolút alkoholt képes produkálni. Feltéve, hogy Németország 15000 kokszegetője, mind a melléktermékek feldolgozásával is foglalkozik, akkor a német kokszeipar naponta (24 óra) mintegy 375.000 liter abszolút alkoholt produkálna; évente pedig (300 nap à 24 óra), mintegy 113.500.000 litert. Mivel azonban a meglévő kokszegető kemenczék közül körülbelül csak 5000 dolgozik a melléktermékek értékesítésével is, az elméletileg előállítható alkohol mennyiség 23.000.000 literre redukálódik.

Látható az elmondottakból, hogy csak rövid idő kérdése azon régi tervek megvalósítása, mely szerint az alkoholt valamely új anyagból állítsák elő, és hogy ezen új eljárások a régiéknél, melyek a mezőgazdasággal oly szoros viszonyban vannak, ha győztesei nem is, — de erős versenytársai lesznek. (Dr. E. Davidis a Mutter Erde No. 11-ben.)

Dr. Balint Sándor.

A tejgazdaság ügye Svéd-, Észak-Németország- és Dániában.

Tanulmányúti jegyzetei nyomán írta: Kerekes Lajos. (Folytatás IV.)

4. Szövetkezeti ügy.

Egyesülésben s így összetartásban áll az erő és hatalom. Ez szerez tekintélyt, tiszteletet és elismerést kifelé, befelé pedig az egyesek boldogulását hathatósabban mozditja elő, mint az egyes ember tehetné saját érdekében. Ma már mindenütt egyesületek, szövetkezetek alakulnak. A tejgazdasági szövetkezet eszméje

is testet öltött s jóllehet nem Svédországban ringott először bölcsője, de megszületése után mihamar melengető, ápoló karokra talált Svédországban is, hol növekedett, erősödött úgy, hogy ma már a legkisebb helyet is bevonta érdekkörébe. Úgy ismertetett fel, mint a szégyenesebb néposztály érdekeit felkaroló és előmozdító tényező.

A tejjgazdasági szövetkezetek ügyének rohamos emelkedésében nem csekély része van a Svéd törvényhozásnak, mely törvényeivel s a kormány rendeleteivel nagy gondot fordítottak erre s az érdekében keletkező mozgalmat minden tőlük telhető hathatóság támogatásukban részesítették.

Első sorban és kiváltképen sajtmesterek, vajmesterekről, valamint ilyeneket képző intézetek vezetésére kiváló szakképzettségű férfiakról gondoskodtak, hogy ezek hozzáértő kezekkel vezessék az ügyet, nehogy a kormány támogatásában rejlő jóakaratu szándék hiábavaló legyen s az ügyből, mely a legmelegebb pártolást nyerte meg, haszon helyett kár háramoljon s így a jót rosszszá változtassa.

Mint már említettem is a stockholmi Separator Részvénytársaság kísérleti telepén és más hasonló telepen van a vajmesterek képzésére a legelső lépcső. Innen $\frac{1}{2}$ és 1 évi gyakorlat után tejjgazdasági szakiskolai képzésre megy a jelölt, honnan 1 vagy 2 év múlva — a szerint, a mint csak vajmesterré, vagy vaj- és sajtmesterré óhajtja magát képeztetni — kész a tanulmányával. Tovább képzés esetén, akadémián folytatják tejjgazdasági tanulmányaikat.

A svédországi tejjgazdasági szövetkezetek képét Stockholm ily célú szövetkezeteiben láthatjuk legjobban kifejlődve. Ez természetes is, mert Stockholm geographiai helyzete közgazdasági viszonyai mintha e célra egyesültek volna. Ily viszonyok közt érthető, hogy a szövetkezettel elért eredmény magára az ügy kifejlődésére volt elhatározó befolyással.

Nyilvánvaló dolog, hogy a tejjgazdasági szövetkezet csak úgy biztosíthatja a jövedelmet s így önön maga fennállását is, ha biztos piacza van, mert e nélkül épen a tejjgazdaság a legnagyobb kárral járna s nem érdemelné meg azt a nagy befektetést, melyet egy tejjgazdasági üzlet megkövetel. Jellemzi a Svéd értelmességét, hogy e legfontosabb tényezőt, megkeríteni s lefoglalva tartani képes úgy, hogy ma a föld legnagyobb tejtermék-fogyasztó piaczeit uralni tudja.

Semmiféle ördögös tudománya nincs ehhez. Van először élelmességgel párosult ismerete, másodsor alkalmazkodó képessége, harmadsor csak kiváló árut bocsát eladásra: termékével előnyösen tudja a piacot meglepni, alkalmazkodik a fogyasztó közönség izléséhez és termékének előállítására a legnagyobb gondot, pontosságot és tisztaságot fordítja. Ha a fogyasztó ezeket tapasztalja s meggyőződött a termék kiváltsága felől, a termelőnek, tehát a szövetkezetnek is megvan állapítva jövője. A Svéd tejtermék jóságát pedig nem bizonyítja fényesebben semmi, mint az a körülmény, hogy nem tudnak — pedig termelnek sokat — annyit termelni, hogy rohamosan el ne fogyjon.

5. A stockholmi tejszövetkezet.

A stockholmi tejszövetkezet mintegy gyűjtő szövetkezet működik. Tagjai nagyjára vidéki nagyobb birtokosok és vidéki kisebb szövetkezetek, kik és melyek tejtermésüket e szövetkezetbe, mint központba külföldre leendő szállítás céljából beküldik. Természetes dolog, hogy a vaj és tej átvétele alkalmával a legnagyobb gondot fordítják ennek megvizsgálására. E tekintetben igen érzékenyek s a legkisebb hibát magában rejtő tejet vagy vaját külföldi szállításra nem osztályozzák.

A beszállított vaját, mely kifogás alá nem esett, összegyurják s alul és oldalt valamint később a tejet is pergamen papírral borított bükkfa hordóba helyezik, mely hordó 50 kgr. tartalmu s erre befenekelik s szállításiig hideg helyen tartják.

A tejet ruganyos kocsin szállítják, hogy így a rázásnak kevésbé legyen kitéve. A tejszállításra az egész országban egy préselt és cizinkezett vasbádógból készült tejeskanna van általánosan elfogadva, mely úgy a kezelés könnyűségére, mint a tej biztonságára nézve is kiváló.

A beszállítás után a tejet még egész állapotában pasteurizálják 60 C° mellett s így jön felezés alá. Az a körülmény, hogy a vaj alkotó része is keresztül ment a pasteurizálás alkalmával a felhevítésen, a vaj tartósságára nézve előnyös, de nélkülözi az így készült vajt a zamatot, mit csak normalis körülmények között történt felezés után nyert tejszin tart meg magában.

E szövetkezetnek nagy sajtdójuk van. Sajtjukat soványan vagy félkövéren készítik. részint a lefelezett, részint az egész tejből. Az érlelés pinczékben, raktározásuk földszinti helyiségekben történik. Sajtjuknak kilogrammja 56 kr. Évenként mintegy 180,000 svéd korona értékű sajtot adnak el belfogyasztásra. Áruba bocsátás előtt a sajtot megestergályozzák, hogy így a sajt tetszetős alakot nyerjen.

Azok a szabályok, melyeket e szövetkezet életbe léptetett, hogy kifogástalan működése biztosítva legyen, boldog emlékü Nagy Vincze tejjgazdasági felügyelő által hazai viszonyainkra alkalmazva „Üzletrend-tervezet” és „Alapszabálytervezet falusi tejszövetkezetek részére” czimen már megjelentek. Ezért előzőm ezen szabályok reprodukálását.

Mikor malaczoztassunk.

Fixadminisztrációval kezelek egy gazdaságot, melyben azelőtt is rendszeresen üzetett a sertésenyésztés. Magam is folytattam tovább e jövedelmező üzletágat. Első évben, dacára hogy a korai malaczoztatás hive vagyok, a körülmények arra kényszerítettek, hogy azt márcziusra halasszam, főként mert alkalmas helyiséggel nem rendelkezttem.

Malaczoztatásom 150 drbból álló süldő nyáját eredményezett, melynél legeltetés és bő takarmányozással igyekeztem a gyorsabb fejlődést elősegíteni, hogy majd ősszel eladva, a vevők kicsinységüket és gyengeségüket ne kifogásolhassák és tisztességes árt kapjak értök.

Előzőleg ugyanis volt esetem, hogy koczáim nagyrésze megfordított, melyek újra bugatva, márcziusban malaczoztak. E kései malaczkok bármily jó tartás és gondozás mellett is a koraiakat utól nem érték s vevőim mindig kifogásolták nyájam egy részét, hogy a malaczkok igen kicsinyek, nem bírják a téli tartást, makkoltatást stb. A dús tartás mellett most sem értem el célomat, a vevők ugyanily kifogásokkal éltek s vásárt nem csinálhattam. Egész télen tartanom kellett őket drága tengerin, míg aztán tavasszal csekély haszonnal tul adtam rajtok.

A következő évben előre gondoskodtam alkalmas malaczoztató helyiségről, igaz, hogy csak deszkából készült malaczoztató volt az, melynek oldalai mellé trágyát rakattam s még volt a meleg helyiség. Malaczaim nagy hideget állottak ki s 10 héten keresztül ki sem mozdulhattak; a ketreczek rendes tisztogatása azonban, megóvta őket a koszosodástól.

Koczáimat a szoptatás ideje alatt jól tartottam s mire a tavasz kinyílt, jó erős, legelőre kijárható malacznajám volt. Legelőn tartva s a kellő póttakarmányt is megadva, szépen fejlődtek, egyöntetű nagy s erős malaczkokból álló nyájamat tehát, őszire jó áron eladhattam.

Egy előnye a korai malaczoztatásnak a kései felett az is, hogy áprilisbe vagy május elején már lehet heréltetni, a mikor a sok légy s nagy meleg okozta kalamitások elkerülhetők.

Korai malaczoztatásomnak köszönhetően továbbá, hogy a most uralgó sertésvész egész nyájamat tönkre nem tette.

Hozattunk ugyanis egyik kollegámmal tenyészkocákat vérfriessítés céljából s mivel a malaczoztatást illetőleg nem egy véleményen voltunk, előbb én bugattam fel koczáimat s azután ő az övéket. Úgy az én korai, mint az ő kései süldő nyájában szépen meglátszott a vérfriessítés.

Sajnos, mindkét nyájban kiütött a sertésvész. Az én korai, fejlettebb, tehát edzettebb 220 darabból álló nyájamból megmaradt 112, a kollegám későbbi 200 drb. malaczából megmaradt 17.

Beigazoltam vagy legalább indokoltam találok tehát akkori állításomat, hogy kissébb veszteséget a korai malaczoztatásnak s így nyájam edzetségének tulajdonítottam.

A korai malaczoztatás az én paraszt számításom szerint, talán kevesebbe is kerül, mintsem a kései.

Ha január első felében akarunk malaczoztatni, úgy szeptember első heteiben a koczákat közö bocsátjuk és így a bugatás ideje alatt még erős legelőnk van, tehát a koczáknak nem kell póttakarmányt adnunk. Október havában már gyengül a legelő, a koczákat hasasodnak, a takarmányt tehát pótolnunk kell tök- vagy gyenge tengerivel. Később — december hónapban — a tengerit emeljük 1 majd másfél literre (drbonként) s így adjuk a malaczoztatás kezdetéig. Szoptatás ideje alatt megfelelő takarmánnyal jól tartjuk koczáinkat, sőt az étvágy fokozása céljából még más mellék-eledelekké is részesítjük; én például még lóhert is adok. A takarmány átlagos értéke tehát a következő: naponta 3 l. tengeri, vagyis 60 napi szoptatásra 180 liter. Márczius elején történik az elválasztás, de elgyengült koczáink eledelét — kellő legelő nem lévén — még ezután is pótoljuk pl. egy liter tengerivel. Az elválasztás ideje alatt tehát egy kocza mondjuk: megesszik 30 litert. Mindösszesen pedig a vemhesség ideje alatt adott póttakarmánnyal együtt 315 liter tengerit; esetleg ennek megfelelő értékű másféle takarmányt. Így állunk a korai malaczoztatásnál.

Tavaszi (késői) malaczoztatásnál ellenben november első felében eresztve a kocákat a koczákat közö, legelő már alig van és e miatt póttakarmányról mindjárt kezdetben kell gondoskodni, egy koczára számítva naponként 1 liter tengerit, novemberben tehát 30 litert. Decemberben emeljük 45 literre, január- és februárban 120 literre és végül márczius, április hónapokban a szoptatás ideje alatt egy koczára kell 180 liter. Összesen egy kocza megesszik tehát 375 litert, mintegy 60 liter tengerivel többet, mint a januári malaczoztatás mellett.

A malaczkokra számokkal feltüntetett számítás nem tesz, mert annyit adok az etetés megkezdésétől a legelőre kijárásig, mennyit jóízűen és tulterhelés nélkül megehetnek. Így fejenként és naponta adok $\frac{1}{2}$ —2 litert, s ez adagot a malaczkok fejlődése szerinti fokozatosan emelem is. Ha jó legelőre járhatnak, a szemes takarmány mennyiségét a felére szállítom.

Korai malaczoztatás mellett, malaczaimat ősszel eladom páronként 15—20 forinttal jobban, mint későn malaczoztató gazdatársaim. Igaz, hogy kései malaczoztatásnál az első két hónapi tartási költségek elesnek, szemben a koraiak, de e költség-többletet az elérhető jobb árak mindig helyre pótolják.

Barrá Mózes.

KISSEBB SZAKKÖZLEMÉNYEK.

Fejési eredmény kimutatása a m.-gorbói gazdaságban 1898-ik évben. Máj. végéig lelelt 27 tehén, ezekből évközben eladatott 1 drb, betegség miatt elapasztott 1 drb, borju elpusztulása következtében 1 drb, jelenleg is még fejés alatt áll 4 drb, pontos adat kimutatható 21 drbnál.

pedig igen sok keskeny sáv huzódott végig, nem olyan élesen, mint a zebránál, de elég feltűnően. Hasonló eredményt ért el annak idején Darwin is. Egy másik ponnynak egy számtól volt őszvér csikaja, következő évben egy telivér arabs után meddő maradt, de már a reá következő évben ugyancsak ez arabs mén után csikaja volt, melynek hátán a számarra jellemző sötét csikok voltak láthatók s farkáról a hosszú szőr hiányozván, egészen számfark alakot mutatott. Ewart tanár ezt a tünetet nem a véletlennek tulajdonítja, hanem „reversionak“, visszahatásnak, vagy mint más helyen mondja „infectionak“, a mely abból áll, hogy egyes csirasejtek, melyek az előbbeni nemző állattól, ez esetben számtól származva, a méhben visszamaradnak, még hosszabb idő múlva is (s újabb fedezéskor) a fogamzás pillanatában „érvényre jutnak.“

Érdekes még Ewart tanár azon kijelentése, hogy időnként oly individuumokat kell párosítani, a melyek a lehető ellentétes viszonyok között élnek, ezen az alapon a degeneratio gátolható meg, így pld. a már degenerálni kezdő angol telivért ausztráliai és new-zeelandi vérrrel kell felfrissíteni, a melyek egészen más éghajlat alul származnak. A telivér fenntartása és fejlesztése csak is így érhető el a reciprocitás révén. A tudós tanár meggyőző fejtegetései elől aligha kitérhet a tenyésztő gazdaközönség. Látjuk, hogy a mi telivérünk is folyton importra szorul, a nélkül degenerálni kezd, a miből önként következik, hogy importált fedező méneinket belföldi kanczákkal, belföldi méneinket importált kanczákkal kell párosítanunk. Így kívánja a kísérletek alapján a tudomány!

T. M.

EGYLETI ÉLET.

Sz. 193. v. 7.
1899.

Meghívó.

Az „Erdélyi Gazdasági Egylet“ igazgató-választmányja 1899. február hó 27-én (hétfőn) d. u. 4 órakor az egylet hivatalos helyiségében ülést tart, melyre a tagokat tisztelettel meghívja

Kolozsvártt, 1899. február hó 25-én.

Az elnökség.

Tárgysorozat:

1. Mult 1/24-iki ülés jegyzőkönyve.
2. Pénztári jelentés deczember és január hóról; az 1898. évi zárszámadás betérjesztése.
3. Évi rendes közgyűlés napjának kitűzése.
4. Zárszámadás vizsgáló és évkönyvi bizottság megválasztása.
5. Miniszteri leiratok és felterjesztések:
  - a) a borhamisítások ügyében;
  - b) az állatorvosi közszolgálat államosításáról.
  - c) a szeszforgalmi törvény módosítása tárgyában;
  - d) a 40 évi szolgálati éremről;
  - e) gazd. munkások vasúti száll. kedvezményéről;
  - f) a „Mezőgazd. munkabékről“;
  - g) közérdekű öntöző csatornák létesítéséről.
6. Az „Erd. Kertészeti Egylet“ segély iránti kérése.
7. Az „Erd. Kárpát-Egylet“ megkeresése a néprajzi muzeum tárgyában.
8. A bavenistei ism. gazd. iskola kérése ingyen füzetekért.
9. Új tagok bejelentése.
10. Ülés napjáig beérkező tárgyak.
11. Indítványok.

KORMÁNYINTÉZKEDÉSEK.

Állatorvosi főiskola. A hivatalos lap a budapesti m. kir. állatorvosi akadémiának legfelsőbb helyen jóváhagyott új szervezeti szabályzatát közli, melylyel az akadémia főiskolai rangra emeltetik. Az új szabályzat értelmében az állatorvosi tanfolyamra két évi átmeneti időszak után, kizárólag a gimnáziumi vagy reáliskolai bizonyítvány alapján vehetők föl hallgatók, a kik a nyolcz félévig tartó tanfolyam elvégzése, továbbá egy előszigorlat és három szigorlat letévése alapján szerzik meg az állatorvosi oklevelet. A földmivelésügyi miniszter előterjesztésére jóváhagyott újjászervezés nyilvánvaló kapcsolatban áll az állatorvosi közszolgálat államosításával, a melyre vonatkozólag a miniszter legközelebbi törvényjavaslatot szándékozik a törvényhozás elé terjeszteni.

Törvényjavaslat az öntöző csatornáról. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter törvényjavaslatot dolgoztatott ki a közérdekű öntöző csatornák építéséről s állami segítségével. Hogy a majdan alakulandó öntöző társulatok fönne ne akadjanak, már az 1897-iki költségvetésbe 50,000 frtnyi hitelt vett fel a miniszter, egyuttal több öntöző csatorna tervének a kidolgozását rendelte el, úgy hogy már kész a munkálat az arad-csanádi, hortobágyi, a sebes-fekete-kőrösi, a békési élővíz és a pestmegyei öntöző csatornákról, a Sajóból kivezetendő öntöző csatorna terve pedig tanulmányozás alatt van. Megnézték az öntözés szempontjából leginkább figyelembe vehető folyók vízmennyiségét, meghatározták a holdankinti vízfogyasztást a talaj minőségéhez s az időjárás viszonyaihoz képest gondoskodás történt az 1899-iki költségvetésben arról is, hogy az öntözéseket speciális hazai viszonyaink szempontjából tanulmányozzák. A törvényjavaslat a pénzügyi alapot és jogi formát van hivatva megadni az öntözések ügyének, melyre kivált szeszélyes és szárazságra hajlandó alföldi viszonyaink közepette a biztos takarmánytermelés szempontjából égetően szükség van. De kedvező hatása lesz idővel az alföldi munkáviszonyok javítására nézve is. A törvényjavaslat az állam hozzájárulását a közérdekű öntözőcsatornák építéséhez contemplálja igénybe venni, míg a társulatok annyira meg nem erősödnek, hogy az állam hozzájárulása fölöslegessé válik. A javaslat kerüli a részvénytársasági formát, ép úgy mellözi az állami öntöző csatornák építését is, hanem ragaszkodik ahhoz az egészséges alaphoz, melyen közel hat millió holdat kitevő és a maga nemében páratlan ármentesítésünk s lecsapolásunk is nyugszik, az érdekeltségi formához. E tárgyban közelebből szaktanácskozás lesz.

M. N.

Értekezlet a takarékpénztárak ügyében. A vidéki takarékpénztárak reformjával a pénzügyminiszter már huzamosabb ideje foglalkovik. A kisczelli eset az actiót sietteteti és tervben van, hogy a kormány a magyarországi pénzügyintézeteket értekezletre hívja egybe. A reform kiinduló pontja az volna, hogy a budapesti nagyobb intézetek erkölcsi nyomást gyakoroljanak a vidéki intézetekre, melyek bizonyos ellenőrzésnek vessék magukat alá.

A halászatú rend. A földmivelési miniszter rendeletet bocsátott ki a halállomány védelmére kiadott üzemtervek hathatósabb végrehajtása tárgyában. A halászatra jogosultak ugyanis az üzemterveket úgy szokták kijátszani, hogy alkalmazottaik által üzték a szabályellenes halászatot. A rendelet szerint, ha az alkalmazott követ el halászatú kihágást, ezért a főnök is büntethető.

Lópatkolási tanfolyamok. A földmivelésügyi miniszter elhatározta, hogy ebben az évben Kaposvárt, Veszprémben, Szabadkán és Udvarhelyt lópatkolási tanfolyamokat fog tartatni.

VEGYES KÖZLEMÉNYEK.

— **Hegedüs Sándor**, Kolozsvár város I. kerületének orsz. képviselője, az „E. G. E.“ igazgató-választmányi tagja az új miniszteriumban átvette a kereskedelmi ministeri tárczát. Örömmel regisztráljuk e hirt, mely közgazdasági életünk jövőjét illetőleg mindenestre messze kiható fontossággal bír.

— **Pirkner János** állattenyésztési főfelügyelő, miniszteri kiküldött, Szász István segésvári s Lickl Géza nagy-szebeni állattenyésztési felügyelők kíséretében az e hó végén Székely-Keresztúron tartandó bika-vásárra érkeznek.

— **Torontáli komlóvásár.** Az elmúlt héten a torontáli komlósgazdák (ca 80 k. hold) Lajosföldön gyűlést tartottak, a hol a komlóértékesítés bajait beszéltek meg. A jelenvolt torontálmegyei gazdasági egyleti titkár s az orsz. komlótermelési szaktanács felvilágosításai után elhatározták a gazdák, hogy szövetkeznek s mint ilyen. Antalfalván minden év szeptemberében összegyűjtik komló-termésüket komlóvásár tartása céljából. — Raktárak és szárítók építését is elhatározták, a melyre az állam segélyét is kikérik.

— **Bejelentések a párisi világkiállításra.** Az 1900. évi párisi nemzetközi kiállítás magyar osztálya iránt kielégítő érdeklődés mutatkozik iparosainknál és mezőgazdáinknál, a bejelentések kellő számba érkeznek be és már kevés terület áll rendelkezésre. A m. kir. kormánybiztosság közlése, hogy a terület beosztása és az installationális munkálatok érdekében a bejelentési ivatek f. évi február hó végéig való beküldése kívánatos és a bejelentések elfogadása ezen időn túl nehézségbe fog ütközni. Figyelmébe alánljuk ezen körülményt azoknak, akik résztvenni szándékoznak, de részvételüket még nem jelentették be. Bejelentési ivatek a kormánybiztosságnál vagy a kereskedelmi és iparkamaráknál rendelkezésre állanak.

— **Új vizimalom Kolozsvárt.** Még Mária Terézia adományozott a kolozsvári timártársulatnak örökös vízjogot nagy telekkel egyetemben a Kis-Szamoson. Az egyik kalló, a másik papirlemez-gyár ma. Ez utóbbit vámmalomra akarja átalakítani a társulat és Bagaméri István timármester, a kolozsvári timártársulat elnöke már meg is tette a városnál a bejelentést, erre nézve. (M. L.)

— **Magyar marhák kivitele Bécsbe.** A bécsi marhavásáron a szarvasmarha-felhajtás a lefolyt 1898. évben 281,791 drb. volt. Cak Magyarországból 113,665 drb. hizott, 15,893 legelő és 34,866 kicsontozni való szarvasmarhát, összesen 165,424 darabot vittek bécsbe. Horvátországot is ideszámítva, a magyar korona országából 182,880 drb. szarvasmarha került Bécsbe a nyílt vásárookra. Ezzel szemben érdekes, hogy a budapesti marhavásár egész felhozatala a 60.000 szerb szarvasmarhával együtt sem érte el azt a mennyiséget, melyet csak a magyar gazdák Bécsbe szállítottak. Nevezetesen ez különösen azért, mert Bécsben csökkenő irányt követnek a marhaárak, míg Budapestten épenességgel nem engednek magasságukból.

— **Gyümölcsfa, mint községi adófizető-alap.** A fővároshoz közel levő pusztaszentmihályi telep elhatározta, hogy tereit és utcáinak szegélyét diófákkal ülteti be. Ezeket a diófákat közvagyonként kezelik és termésük arra fog szolgálni, hogy araból később a községi adót fizessék. Sok vagyontalan község utánózhathá ezt a gyakorlati példát itt nálunk is!

— **Fokhagyma, mint filloxera-irtó szer.** Wallor, spanyolországi községben egy szőlőmives fokhagymát ültetett el a filloxera által megtámadott szőlőtőkék közelében. Tavasszal e tőkék nagyszerű vegetációt mutattak és nagy termést hoztak; a filloxera pedig onnan végképen elpusztult. E szőlősgazda szomszédja,

Piaczi buza	frt 8 40--8 50
jobb minőségű buzáért a malmok	frt. 9--9 10 fizetnek
Zab	frt 5 20--5 40
Árpa (névleges jegyzés)	frt 6--6 50
Tengeri (uj)	frt 4 20--4 25
Bab fehér	frt 5 20--5 50

Lóherében az export üzlet jórészt megszűnt, ezutáni vételek vagy a helyi szükséglet fedezésére vagy spcculációra vannak alapítva.

Szép rostált lóheréért 42--48 frtot adnak, szín, mennyiség és tisztaság szerint.

Arankamentes olmozott lóheréért 53--62 frtot fizetnek.

Valódi eredeti **hanna-árpát** vetésre és a legkeresettebb és legháladosabb **sórárpát**, mely óriási hasznót hoz — ajánl a **klopolowitzi uradalom** **intézősége Hannában**, posta: **Tobitschau**, Morvaország. Minták bárkinek bérmentve küldetnek. 89

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

— Falusi gazda, M.-Fodorháza. Tudomásunk szerint jó juhvásárok vannak a következő helyeken: Boiczán april 20-án, Szent-Lászlón april 29, Alsó-Zsukon május 1 2-3-án, Kolozsvárt május 5-6-7-én, Kolozs-Borsán május 6-án, Maros-Ludason az elválasztás ideje táján hetenkint a keddi heti vásárokon, Dicső-Szent-Mártonban május 11-12-13-án és még több erdélyi városban. Hogy melyik erdélyrészi naptárban vannak a vásárok pontosan kitüntetve, arra nézve sajnos csak azt felelhetjük, hogy — egyikben sem. Az Erdélyi Gazda évenként megjelenő zsebnaptárát mi elég pontosnak tartjuk ugyan, de kimerítőnek nem mondhatjuk és ezt mi magunk érezzük legjobban, kik éppen mostanában foglalkozunk a hiteles adatok összegyűjtésével, hogy jövő évi és az ezt követő naptárainkban végre valahára a lehetőség hiteles adatokat közölhessünk róla. — S-i J-b. Jövő számunkban önálló cikknek közöljük. — B. Gy. Igen jó, köszönjük, mielőbb hozzuk. — M. K. Szives türelmét kérjük a restanciákért; igyekszünk mielőbb leköszölni. Igeu sok régi szedésünk van, ez az oka halogatásunknak. — R. A. Ebben, vagy a következőben jön — G. K. F. Igazán csak a nagy terjedelemben z oka a régebbi cikk késedelmének. Minél kisebb méretekkel tudja valaki mondanivalóit papírra tenni,

annál könnyebb azt nekünk is momentán kiadni; az újabb nem nekünk való — H. J. Közelebről közöljük, igen örülünk csatlakozásának. — K. L. Nem tudunk hosszabb részleteket adni. Biztosítjuk, hogy így is érdeklől olvassák, amint arról már hallottunk is — D. Gy-a. Köv. számunkban jön Köszönet! — L. B. Minél előbb! — Cs. M., Z. K. S., B. Gy., H. J., M. a M-n, P. M., B. J., A. B-a, V-a F-cz, G. E., Sz. P. Mind közöljük, de hát sorjában. — G. M. Ha megengedi. érdekes levelét a tárczában fogjuk közölni. — O-a M-s. Nem közölhető. —

Elsőrangú hazai gyártmány.

GÖZCSÉPLŐK

Pontos czím:

Első Magyar Gazdasági Gépgyár

RÉSZVÉNY-TÁRSULAT

BUDAPEST.

Magyarország legnagyobb és egyedüli **gazdasági gépgyára**, mely a gazdálkodáshoz szükséges **összes gazdasági gépeket gyártja.**

Rendelések megtétele előtt kérjük minden szakbavágó kérdéssel bizalommal hozzánk fordulni. (33.II.5 26.)

Részletes árjegyzékkel és szakszerű felvilágosítással díjmentesen szolgálunk.

Szecskaavágók Morzsolók

NYILT-TÉR.

Nyilatkozat.

Több rendbeli olyan eset jutott tudomásomra, hogy velem semmi néven nevezendő összeköttetésben nem álló kereskedők gazdasági és egyéb magféléket, különösen répamagvakat mint Mauthner-féle magvakat hoznak forgalomba.

E miatt kötelességemnek tartom, egyrészt a gazdaközönség tájékoztatásul, másrészt a magszükségletüket nálam bevásárló kereskedők érdekeinek megvédéséül kijelenteni, hogy a vidéki ism-teladónál csak azon gazdasági ez kerti magvak tekintetők valóban czégmentől származóknak, melyek vagy

az én ölmzárammal,

vagy egy álló

medvét jelképező

törvényszékiileg bejegyzett védjeggyemmel, vagy mindkettővel ellátott zacskókban vagy zsákokaan vannak.

Mauthner Ödön

(67. II 2-2.)

csász. és kir. udvari szállító

magnagykereskedés

Budapest, VI, Andrassy-út 23. sz.

AZ ERDÉLYI GAZDASÁGI EGYLET TULAJDONA.

LAPFELÜGYELŐ BIZOTTSÁG: Az irodalmi szakosztály elnöke: Br. BÁNYFFY ERNŐ, alelnök: SZABÓ SÁMUEL, tagok: Br. FEILITZSCH ARTHUR, Dr. GIDÓFALVY ISTVÁN, GYÁRFÁS BENEDEK, KUSZKÓ ISTVÁN, LÉSZAI FERENCZ, Bárá MANNBERG SÁNDOR, TUBA LAJOS, TURCSÁNYI GYULA

Felelős szerkesztő és kiadó:

TOKAJI LÁSZLÓ.

Társszerkesztő:

JAKAB LÁSZLÓ.

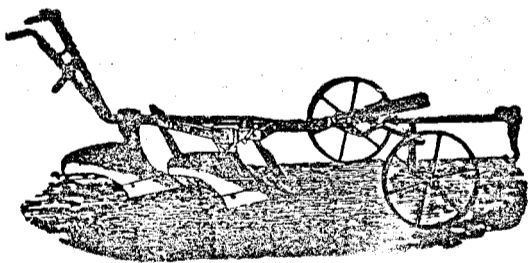
A kiadóhivatal vezetője:

MARSELEK FERENCZ.

HIRDETÉSEK.

Egy és többvasu egyetemes

ACZÉLEKÉIM és TALAJMIVELŐ

eszközeim olcsó ár, elsőrendű minőség és czélszerű szerkezetüknel fogva országszerte legjobb hírnévnek és kelendőségnek örvendenek minél fogva gyártmányaimra a t. gazdaközönség figyelmét felhívom.

Árjegyzékkel és árajánlattal szívesen szolgálok.

Bächer Rudolf

cs és kir. kizárólagos ekegyára Budapest, VI. ker., Nagymező-utca 68. szám.

Magyarországi vezérképviselő:

1898. Eperjesen, állami arany érem.

S z ü c s Z s i g m o n d.

Az „UNICUM-DRILL“

egyetemes sorbavetőgép sokoldalú használhatóságánál, czélszerű és egyszerű szerkezeténél fogva egész Európában a legjobb hírnévnek és a legnagyobb kelendőségnek örvend, minélfogva az összes eddigi vetőgépek között az első helyet foglalja el.

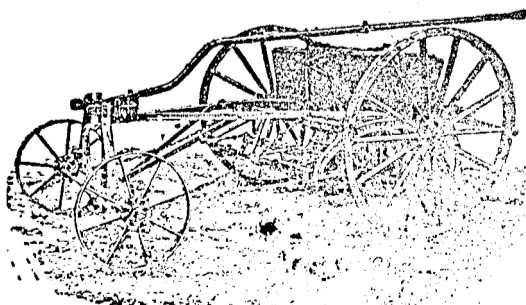
Árjegyzék és bővebb felvilágosítással készséggel szolgál

MELICHAR FERENCZ

(26. 1-12.)

cs. és kir. szabad. kizárólagos vetőgépgyára

BUDAPEST, VI. kerület, Nagymező-utca 68. szám.

A „Kolozsvári Népbank, mint Szövetkezet“

e hó végével második üzletévébe lép

Szervezési céljának kitartó munkálásával, hízagpótló voltát, már az első év alatt, beigazolta

Az apróbb. hitel kielégítése, a fillérenkénti tőkegyűjtés elősegítése és a tagok takarékbetéteinek kedvező gyümölcsösztetése fogják ezentul is kizárólagos czéljait képezni.

A kezelési költségek rendkívüli csekély-sége folytán, az intézet abban a helyzetben van, hogy a betéteket tiszta 6%-kal gyümölcsösztetheti.

Üzletrész-jegyzések eszközölhetők mindennap d. 10-1 óráig, a hivatalos helyiségben: **Külmagyar-utca 1. szám alatt a theologiai épületben.**

Egy üzletrész ára 30 frt, mely összeg heti 20 kros részletekben törleszthető.

Eddig jegyzett üzletrészek összege:

30,000 frt. (60. 6-X.)

Haszonbérbe adandók:

Egy **485 kat. holdas** tagosított birtok, felszereléssel, azonnal több évre, Szilágy megye **M. Baksa községében** (Piacz: Zilah) és egy **240 kat. h.** tagosított birtok, felszerelés nélkül, **Kémeren**, Szilágy megye (piacza: Sz.-Somlyó.)

Értekezni lehet **Szilágy-Somlyón Bartha Iván** kir. közj. helyettesnél.

(88. 1-1.)

ERDÉLYI BANK

ÉS

TAKARÉKPÉNZTÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG**Kolozsvárt,***(Részvénytőke 2 millió korona.)*

Főter 35. sz (Szathmáry-féle ház)

A bank elfogad betéteket chec-számlán, takarékpénztári könyvekre és pénztárjegyekre.

Leszámitol váltókat, utalványokat, járadékokat checkeket, kisorsolt értékeket, stb.

Értékpapírokat elad és vásárol, előlegeket ad értékpapírokra, folyó számlán és előre meghatározott időre, sorsjegyek revízióját elvállalja.

Szelvényeket bevált díjmentesen. Külföldi pénznemeket elad és vásárol.

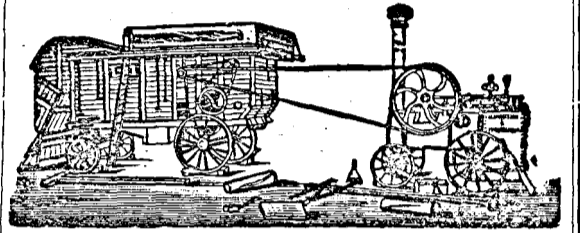
Utalványokat, checkeket, hitelleveleket kibocsát.

Hitel-egyletek és szövetkezetek alapításával és általában mindennemű a bank és takarékpénztári üzlet körébe vágó ügyletekkel foglalkozik.

Az „Erdélyi Bank és Takarékpénztár

Részvénytársaság Igazgatósága

(77. 2-3.)

Legjobb
gazdasági-, vetemény-
és virágmagvak
kaphatók**TAUFFER FERENCZ utódánál**KOLOZSVÁRT, BELKÖZÉP-UTCZA 5.
(40. 9-53.) Telefon: 201. sz.Nagy raktár Gazdasági gépekből,
Mc. Cormick-féle kaszáló és aratógépek,
továbbá kerékpárok, villamos csengők és összes
részei, gabona-zsákok stb. stb.**Gazdák figyelmébe!**

Minden gazdaságban nélkülözhetetlen a szabadalmazott találmány

földmérő talyiga

mely önműködő egyszerű szerkezettel, tévedés vagy zavar kizárásával, kézi használat mellett, pontosan felméri a kívánt földterületeket A vasból és ércből szilárdan gyártott készülék segítségével egy ember, vagy akár gyermek felmérheti maga a kívánt területeket. — Az új találmány gyártását most kezdték meg a szabadalom tulajdonosai és

Stádel Károly örökösei

gépgyára és vasöntődéje

kivánatra szívesen szolgál közelebbi felvilágosításokkal.

Ára egy földmérő talyiganak

18 forint.

(68. 3-3.)

VETŐ-MAGVAK.

kizárólag saját termésü

tavasz buza,

rigai lenmag,

duppauai zab,

alesuthi piros tengeri

fehér paszuly

prairie királyné tengeri

(64. 3-6.)

legkorábbi székely tengeri

ötven kilós zsákokban, nagy mennyiségben is kapható

Gróf Teleki Arvédurdrassói uradalmában, u. p. **Koncza.**

Ugyanott magyarfajú tenyészibikák és igásókrók eladók.

SZIVATTYUK MÉRLEGEK

mindennemű házi és nyilvános célokra, a mezőgazdaság, építkezés és iparnál.

A BOWER BARFF-féle

szabadalmazott inoxydálási módszer szerint

= inoxydált szivattyuk =

rozsdá ellen védve.

(87. 1-26.)

W. GARVENS, Wien,

I. Schwarzenberg-gasse 6.

I., Wallfischgasse 14.

Arjegyzékek ingyen és bérmentve.

legújabb javított rendszerű tizedes, százados és hídmérlegek, fából és vasból, kereskedelmi, közlekedési, gyári, mezőgazdasági és ipari célokra

EMBERMÉRLEGEK, MÉRLEGEK

házi használatra.

Szivattyu- és gépgyártási
betéti társaság.

NEUMANN M. MÉRTÉK-OSZTÁLYÁBÓL.

BUDAPEST, IV. ker. Múzeum-körút 1. szám.

BÉCS, I. Kärtner-strasse 19.

Erdélyrészi főtelep Kolozsvár FŐTÉR 14.

Tisztelettel értesitem a n. é. közönséget, miszerint a közelgő **TAVASZI** és **NYÁRI** idényre a legújabb **BELFÖLDI**, valamint **ANGOL- és FRANCZIA** gyártmányú szövetek felülmulhatatlan nagy választékban készletben vannak.

Műhelyemben **CSAKIS ELSŐRENDŰ KIPRÓBÁLT SZABÁSZOK**, valamint ugyanolyan **MUNKÁSOK** vannak alkalmazva.

A szövetek minőségéért, tartósságáért, valamint a szín valódiságáért teljes felelősséget vállalok.

Nálam készült ruhák mindenkor **DIJTALANUL** javíttatnak.

(86 1-6.)

NEUMANN M.

FOGARASI M. KIR. ÁLLAMI MÉNESBIRTOK IGAZGATÓSÁGA.

Sz. 410.

Árverési hirdetmény.

A fogarasi m. kir. állami ménesbirtokon elhelyezett, alább felsorolt hizó szarvasmarhák **folyó évi márczius hó 14-én d. e. 11 órakor** a ménesbirtok igazgatóságánál megtartandó zárt írásbeli ajánlati tárgyalás útján elfognak adatni.

22 drb. pinzgaiu tehén,
3 drb. pinzgaiu ökör,
1 drb. pinzgaiu bika, (84. I. 1-2.)
13 drb. mokány tehén,
1 drb. erdélyi tinó,

a melyek 1899. évi márczius hó 31-én átveendőek és 69 drb. kisorolt magyar jármás ökör, a melyek 1899. évi június hó 30-ig veendőek át.

Venni szándékozóknak a részletes árverési feltételek díjmentesen megküldetnek.

Fogaras, 1899. február hó 17-én.

Fogarasi m. kir. állami ménesbirtok igazgatósága.

FOGARASI M. KIR. ÁLLAMI MÉNESBIRTOK IGAZGATÓSÁGA.

Sz. 322.

Árverési hirdetmény.

A fogarasi m. kir. állami ménesbirtok 1898. évi terméséből 350 q. buza, **folyó évi márczius hó 16-án délelőtt 11 órakor** a ménesbirtok igazgatóságánál megtartandó zárt írásbeli ajánlati tárgyalás útján el fog adatni.

Az eladó buzából 120 q. a fogarasi, 230 q. pedig a ménesbirtok sárkányi majorjában van elhelyezve — és bármikor megtekinthető.

Venni szándékozóknak a részletes árverési feltételek díjmentesen megküldetnek, ép úgy kívánatra az eladó buzából is minta küldetik.

Fogaras, 1899. február hó 20-án.

(84. II. 1-2.)

Fogarasi m. kir. állami ménesbirtok igazgatósága.

KIS-KÜKÜLLŐVÁRMEGYE GAZDABIZOTTSÁGA.

66.—899. sz

gb.

Pályázati hirdetmény.

Kis-Küküllővármegye gazdabizottsága az általa Dicső-Szent-Mártonban létesített gyümölcsfaiskola és kertészeti telep kezelésénél alkalmazandó kertész állásra pályázatot hirdet s felhívja pályázni kívánókat, hogy szabályszerűen felszerelt pályázati kérvényeiket a bizottság elnökéhez czimezve legkésőbb **folyó évi márczius hó 10-éig** bezárólag annál is inkább mutassák be, mert a később érkező pályázatok nem fognak figyelembe vétetni.

A kertész évi fizetése havi utólagos részletekben kiszolgáltatandó 300 frtban van megállapítva, s a mennyiben a vármegyei kórházi bizottsággal beindított tárgyalások kellő eredményre fognak vezetni, a kórházi kert gondozásáért természetbeni lakás élvezetével is egybekapcsolva leend.

Kötelessége lesz továbbá a törvényhatósági utak mentén a vármegyei gazdabizottság által vezetett faültetési munkálatokat vezetni és felügyelni; úgy szintén a gazdabizottság által létesítendő kosárfonó-fűz-telepet kezelni.

S minthogy népünknek a kosárfonásban való betanítását és gyakorlását a gazdabizottság feladatának tartja, a kosárfonásban jártas egyének a pályázatnál előnyben részesíttetnek.

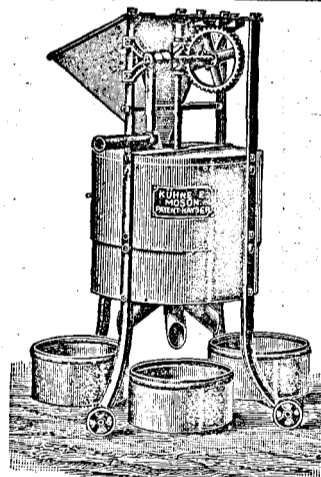
Kis-Küküllővármegye gazdabizottsága.

Dicső-Szent-Márton, 1899. február hó 14-én.

(83. 1-1.)

Sándor János,
főispán elnök.

1898. Szolnokon és Eperjesen ismét 1. díjak arany érmek!!

Uj! Kayser-féle Uj!
centrifugális

gabona osztályozó
csak KÜHNE E.-nél.

BEHÁN UJ
„DIADAL“ ROSTÁJA.

Uj árjegyzék (1899.) kívánatra bérmentve.

FÓRAKTÁR:
Budapest, Váci-körút 57/a sz.

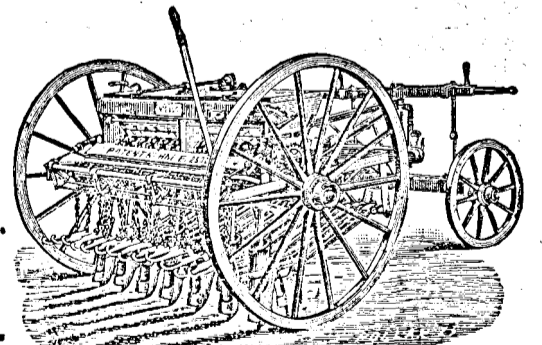
KÜHNE E.

Magyarország legrégebb gazdasági gépgyára
MOSONBAN (1856)

ajánlja a bekövetkező tavaszi idényre:
Sack rendszerű aczél egyes, kettős
és hármás ekéit, Laacke-féle szán-
tőföld és rétboronáit,

eredeti „Hungária Drill”
hegyes vidékre, „Mosoni Drill”
kis gazdáknak, „Jubileum Drill”
sorvetőgépeit leszállított áron.

Magtárszelelők, rosták, konkolyozók folyton
készleiben.
(27. 2-6.)

Prima minőségű erdélyi

arankamentesnek ólomzárólt
(81. 1-3.) Heremag f. 55.— f. 65.—

Luczernamag f. 60.— f. 70.—

Baltaczim f. 16.—

Kapható Schwartz Adolfnál. Beltorda-utcza 1-3. szám.

ÚJÉV ÓTA

25 és 50 palaczkos ládákban is kapható
a világhírű élvezeti, üdítő és egészségi ital

a valódi

PILSENI-SÖR

(Pilseni ősforrás)

naponta frissen palaczkozva, $\frac{7}{10}$ ltr. palaczkokban á 22 kr. megadózva, palaczk nélkül, a kolozsvári vasúti állomáshoz szállítva.

A palaczkok és ládák a kolozsvári vasúti állomáshoz bérmentve visszaküldve, a főlzámitott árban visszavétnek.

Újból elárusítók kedvezményt élveznek.
(78. 2-6)

A Pilseni Polgári Serfőzőház
erdélyi ügynöksége és főraktára.
Kolozsvártt.

P á l y á z a t.

A nagym. m. kir. pénzügyminisiteriumnak 1899. évi január hó 19-én kelt 95867/1898. számú rendelete alapján az alólírott felügyelőségnek megüresedett 500 frt évi segély-díjjal és a külső munkálatok tartalmára 2 frt élvezetével egybekötött

becslőbiztosi gyakornoki állásra

pályázat hirdettetik.

Pályázóktól megkivántatik, hogy:

1. az 1883. évi I. t. cz. 3. §-ában meghatározott képzettséggel birjanak;
2. az érettségi vizsga letétel után magasabb gazdasági iskolát jó sikerrel végeztek;
3. vagy az 1875. évi VII. t. cz. alapján végrehajtott földadó szabályozásnál már mint becselő, pót- vagy segédbecselőbiztosok voltak alkalmazva s mint ilyenek hivatalos eskü alatt szolgáltak.

Végre magyar honosság, ép és erős testalkat, feddhetlen előélet, és nőtlenség. A kinevezés ideiglenes minőségben történik és ha beválik, üresedés esetén a helyszinelő becselőbiztosi állások betöltésénél előnnyel bir, — ha be nem válik egy évipróbaszolgálat után, minden további igény nélkül elbocsáttatik — **Pályázati határidő két hét.**
Szegeden, 1899. évi február hó 19-én.

(80. 2--2.)

II. számú magy. kir. helyszinelési felügyelőség.

AZ

„ADRIAI” Biztosító-Társulat

alapított 1838-ik évben.

* * * (41. 6-12.)

Vagyonsbiztonsági tőkéje 42 millió forint.

* * *

A magyarországi igazgatóság intézője:

Br. PODMANICZKY FRIGYES.

* * *

E társulat, mely 60 éves fennállása óta **218 millió** frtot fizetett ki károk fejében, biztosít a legjutányosabb feltételek mellett: **tűz- és robbanási-, valamint jégokozta károk ellen,** továbbá az **emberek életére, halál és elérési,** valamint **kiházásitási** esetekre.

Erdélyrészi vezérképviselőség Kolozsvártt:

SEKULA ÁKOS, Gr. **TELEKI LÁSZLÓ,**
vezérfelügyelő. vezérképviselőségi tanácsos.

KNUTH KÁROLY

mérnök és gyáros.

Gyár és iroda:

BUDAPEST, VII. ker., Garay-u. 10.

Elvállal: központi-, víz-, lég- és gőzfűtések, légszesz- és vízvezetékek, csatornázások, szellőztetések, closetek, szivattyúk, vízerőművi emelőgépek stb., nemkülönbön kőszén-, olaj- és petroleum váladékból nyert gázok értékesítését célzó készülékek létesítését, városok, indóházak nagyobb épületek és gyárak számára.

Tervek, költségvetések,
jövedelmi előirányzatok gyorsan
(58. 5-26.) készíttetnek.

Legjobb minőségű kőanyag-
csövek raktáron.

RÁCZ GYÖRGY Jolánföldi szőlőtelepén és kertészetében kapható a

legjobb elősövény Maclura Aurentiaca

nagyon sűrűn bokrosodó és kemény tövisű sövény. Gyökeres cseméték 1 éves, 4 forint, válogatott 6 forint 50 kr., ezren alóli vételnél száza 1 forint 2 éves, hossza 80-110 centiméter ezre 12 frt. száza 2 frt. 3 éves, hossza 1-1 $\frac{1}{2}$ méter, ezre 16 frt. száza 3 frt.; továbbá **Gleditsia elősövény** 50-70 centiméter hosszú ezre 5 frt. száza 80 kr. Sokféle legnemesebb **alma, körte, őszibarack és ringlófák** száza 26-28 frt. **Diófák** darabja 30 kr. **Alma vadoncz** 2 éves ezre 5 frt. száza 80 kr. **Utszéli fák akác 3-4 méter, Eper, Juhar, Egerfa, Tölgylevelű gyertyánfa, Betula, Ribes Aureum jutányos áron** száz és ezer számra. Végre különféle **fás és zöld szőlőajtványok** Portalis és Monticola alanyon. **Directtermő amerikai gyökeres és sima vesszők** Riparia Portalis és Rupestris Monticola gyökeres és sima vesszők és európai gyökeres és sima vesszők.

Árjegyzékkel szolgál az (82. 1-7.)

Intézőség, Kula, Bácsmegeye.

„Erdélyi Gazdasági Egylet” könyvkiadó-vállalatában megjelent füzetek jegyzéke és ára:

1. Réti János, „A trágyáról, a trágyázásról és a trágyakezelésről szükséges tudnivalók. III-ik kiadás 30 kr. 2. Gáspár József, „A kaszálók és legelők ápolása.” III-ik kiadás 25 kr. 3. Virág Elek, „A sertéshizlalásról.” III-ik kiadás 25 kr. 4. Tormay Béla, „A borjúk fölneveléséről.” III-ik kiadás 25 kr. 5. Herényi Gotthárd Sándor, „A takarmányrépa.” III. kiadás 25 kr. 6. Hauer Géza, „A fejőstehénről.” III. kiadás 30 kr. 7. Hensch Árpád, „A szántás-vetésről.” III. kiadás 25 kr. 8. Jakab László, „Ütmutató a ragadós állati betegségek elleni védekezésben.” III. kiadás 25 kr. 9. Domokos Kálmán, „Az építkező gazda.” III. kiadás 50 kr. 10. Ruisz Gyula, „A kukoricza műveléséről.” III. kiadás 25 kr. 11. Dr. Szaniszló Albert, „A gazdát érdeklő káros és hasznos állatokról.” III. kiadás 25 kr. 12. Ritter Gusztáv, „A házi kert.” III. kiadás 40 kr. 13. Gáspár József, „Baromfi-

tenyésztés.” III. kiadás 35 kr. 14. Cserhádi Sándor, „A csalamádé termesztése, bevermelése és etetése.” III. kiadás 25 kr. 15. Csájlík István, „Csikónevelés.” III. kiadás 25 kr. 16. K. Vörös Sándor, „A dohánytermesztéséről.” 35 kr. 17. Ásványi Lajos, „A vörös lóher termesztéséről.” 35 kr. 18. Ritter Gusztáv, „Gyümölcsértékesítés.” II. kiadás 35 kr. 19. Herényi Gotthárd Sándor, „A nyers takarmányok eltevése, különös tekintettel a zombolyai kazalra.” II. kiadás 25 kr. 20. K. Vörös Sándor, „A gazdaságok berendezéséről.” II. kiadás 45 kr. 21. Marc Ferencz, „A kósárfűz termelése.” 25 kr. 22. Kovácsy Béla, „Házi állataink takarmányozása.” 50 kr. 23. Grasseli Miklós, „A len- és kender termeléséről és áztatásáról.” 24 kr. 24. L'Huillier István, „Konyhakerti magvak termelése.” 50 kr. 25. Réti János, „A komlótermelésről.” 25 kr. 26. Gáspár József, „A méhtenyésztéséről.” 30 kr. 27. Páter Béla, „A gabonafélék, a burgonya és a szőlő legfontosabb gombabetegségei.” 50 kr. 28. Nemes

István, „Talajjavítás lecsapolással.” 50 kr. 29. Réti János, „A legjobb takarmányfűvekről.” 25 kr. 30. Nemes István, „Az öntözés.” 50 kr. 31. Jakab László, „Hasznos tudnivalók az állati szüléset köréből.” 50 kr. 32. Szűts Mihály, „A jégkár ellen való biztosítás és a károk becslése.” 50 kr. 33. K. Vörös Sándor, „Gazda számvitele.” 40 kr. 34. Páter Béla, „A haltenyésztéséről.” 30 kr. 35. Páter Béla, „A vetőmag eltartásáról és a magtárban kárt tevő állatokról.” 25 kr. 36. Monostori Károly, „Házi állataink egészségének fentartásáról.” 25 kr.

Mind a harminczhat füzet ára együtt megrendelve csak 7 frt 20 kr. Ha egy címre egyszerre 500 füzet rendeltek, tetszés szerint válogatva egy vagy több füzetet a jegyzékben felvett 36 füzet közül, egy füzetet egyre-másra 20 krajzárral fogunk számítani. Megrendelés és pénz „az Erdélyi Gazdasági Egylet pénztára Kolozsvár” cím alatt küldendő. A pénz beküldésével megrendeltek bérmentve tételné postára. (51. 5-X.)

K A I N I T

műtrágya nagyban és kicsinyben.

Megrendelhető az Országos Magyar Gazdasági Egyesület titkári hivatalánál
(Budapest Köztelek).

Á r a k:

nagyban waggon-rakományként ab Leopoldshall-Stassfurt, ömlesztett állapotban 106 frt, zsákban szállítva 130 frt. A vasúti szállítási költség a különböző távolságu rendeltési állomások szerint 130-150 frt között váltakozik

Kicsinyben mm.-ként zsákkal együtt budapesti raktárunkból egyesületi tagok részére 2 frt 80 kr, nem tagoknak 3 frt,

A megrendeléssel egyidejűleg a kainit árát egyesületünk pénztárához beküldeni kérjük, a szállítási költség a küldemény átvételénél fizetendő. (76. 2-12.)

Eladó birtok.

Egy 1365 kataszt. holdas tagosított
birtok **Kolozsmegyében** (75. 2-3.)

ELADÓ.

Felvilágosítást ad: **NECHAY**
LIPÓT Sz.-Péntek, u. p. Teko.

A marosvásárhelyi cukorgyár részvénytársaság igazgatósága azon gazdatisztek részére, kik az általok kezelt birtokokban 20 vagy több kat. holdon termelnek a marosvásárhelyi cukorgyár számára **czukorrépat**, a termelő birtokosság érdekében s gazdatisztjeik ösztönzésére a folyó 1899-ik évre a következő 3 pályadíjat tűzi ki:

I. pályadíj	150	frt.
II. „	100	frt.
III. „	50	frt.

A pályadíjakban fokozati sorrendben azon gazdatisztek részesülnek, a kik által termelt répa a legnagyobb termésátlag mellett a legmagasabb cukortartalmat szolgáltatja.

A pályázhatás első kelleke, hogy a répa a gyár által kiadott utasítások értelmében műveltesék.

A pályadíjak f. év december 20-án (a leszámolás alkalmával) fizettetnek ki.

A pályadíjak odaitélését a gyár hivatalos könyvei alapján magok az érdekeltek eszközlik.

(70 3 3.)

Az igazgatóság,

Dr. WAGNER és TÁRSAI
EGYESÜLT GYÁRAK BUDAPEST
IX. TINODY-UTCA 3.
(a Gizella malom mögött.)
MINT BETÉTI TÁRSASÁG.

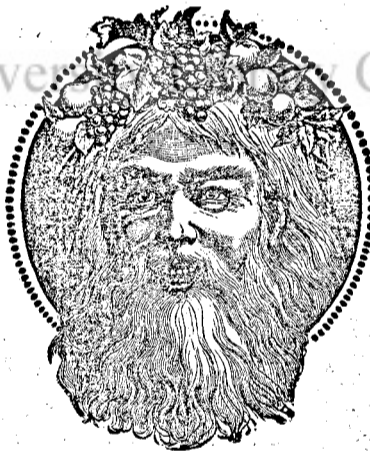
SZIKVIZGYÁRAK és
BERENDEZÉSE és ELLÁTÁSA.
SÖR és BORKIMÉRŐ
KÉSZÜLEKEK.
ELEMONTÓDE
ELEKTRO-GALVANIKUS
FÉMLEMEZELÉSI
INTEZET.

FOLYÉKONY SZENSAK
KÉPES ÁRJEGYZÉK INGYEN ÉS BÉRMENTESEN

99% ón és lórv. betétisifon

(71. 3-12.)

Megjelent!

Megjelent!

J. C. Schmidt

erfurti magtermelő
német. cs. és kir. udvari szállító
világhírű
főzelék és virágmagvainak

magyar árjegyzéke.

Kapható ingyen és bérmentve a
magyarországi főraktárban.

RADWANER és RÓNAI
BUDAPEST, V., Fürdő-utca 4.

Telefonszám 490.

(72. 3-5.)

VETŐMAG.

Legkitünőbb, korán érő eredeti

„Székely tengeri“

85. 1-4)

eladó,

Hectolitere 7 forinton Nagy Miklós birtokosnál

Bethlen Szt.-Miklóson. U. p. Szépmező.

Minden

(57. 5-12)

Gaz-

dának, a mezői munkások részére szeszes italok szükségeltetnek. Ezen italokat bár ki, minden készülék nélkül, hideg uton igen olcsón előállíthatja, az én, törvényesen védett, teljesen ár-talmatlan „Likolaimmal.“ Árjegyzék és kezelő könyv, kívánatra ingyen és bérmentve megküldetik

VÉRTES LAJOS gyógyszerárától, LUGOS 147. sz.

REMÉNYIK VICTOR

vasnagykereskedés

Kolozsvárt, Főter 22. szám.

Nagy raktárt tart mindenmű
vas- és vasárukból,

ugymint

Gazdasági eszközök, háztartási
cikkek, konyhaszerek

és mindenmű

szerszámokból.

Vaskemenczék

fa- és kőszénfűtéshez, továbbá öntöttvas
és erős vaslemezekből készült

takaréktűzhelyek, Meidinger-
kályhák

állandóan nagy választékban kaphatók.

(73. 2-12.)

ELADÓ

Báró Jósika Gábor tenyészetéből
Szamosfalván, (p. Kolozsvár)

egyenként, vagy összesen

10 darab erdélyi magyar tejelő fajta

ÜSZŐ.

Ára a fedezetteknek darabonként:

150 frt.; a nem fedezetteknek:

120 frt. (69. 3-3.)

Ugyanott 70 mm.
magbüköny
is eladó!

A LEGJOBB MAGVAK KAPHATÓK MAUTHNER ÖDÖN

cs. és kir. udvari szállító,

József főherceg Ő cs. és kir. Fensége udvari szállítója, a román király Ő Felsége udvari szállítója, Ferdinánd bolgár fejedelem Ő kir. Fensége udvari szállítója, a szerb király Ő Felsége udvari szállítója, Fülöp szász-coburg-góthai herceg Ő kir. Fensége udvari szállítója

magkereskedésében

BUDAPESTEN, Andrásy-út 23-ik szám.

Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

(28. 9-x.)

Magyar Jelzálog-Hitelbank

alaptőkéje teljesen befizetett 15 millió arany forint.

Elnöke: **Széll Kálmán,**
Magyarország volt pénzügyministere.

Képviselősege utján Kolozsvártt
(Jókai-utca 2. sz., gr. Rhédey-ház, I em.)

4% Záloglevélkölcsönök

nyujt földbirtokra: 50 évi törlesztéssel
5 százaléknál,

nagyobb városokban fekvő házakra 40 évi törlesztéssel 5-40 százaléknál évi részletfizetés mellett és magasabb leszámítási árfolyam mellett 4 1/2%-os záloglevélkölcsönök földbirtokra 50 évi törlesztéssel 5-40 százaléknál és nagyobb városokban fekvő házakra 42 1/2 évi törlesztéssel 5-65% évi részletfizetés mellett.

A jelzálogul felajánlott erdélyrészi ingatlanok értéke és a megszavazandó kölcsön összegére nézve az Erdélyi Gazdasági Egylet bizalmi férfiai adnak véleményt. (1. 9-52.)

A bank képviselőségénél kaphatók 4% és 4 1/2%-os záloglevelek, 3%-os nyereségmentesek.

Teljesen megbízható gazdasági magvak!

Lucerna-mag arankamentes ólomzárólt
Vörös heremag
Fűmag vegyület, mely örök legelő és műkaszálók előállításánál biztos eredményhez juttatja a gazdaközönséget.
Ezüst köles bő takarmányt ad,

Csomós ebir (Dactylis glomerata) m. kir. áll.
Angol perje (Lolium perenne) ménés-birtok 1898. évi
Komócsin (Phleum pratense) terményei

Bastard takarmány repa-mag méltóságos és fő-tisztelendő pannón-halmi főapátság termelése.

Óriási chinai takarmány-tökmag Elárusít és az ország bármely részére bérmentesen szállít

Veninger Antal Győrött.

Kívánatra mintázott árajánlat küldetik.
(71. 2-3)

Amerikai zsebórák.

Jótállással, hogy a nickel színét nem változtatja, szerkezete pontosabb és jobb, mint a legdrágábbaké.

Ára darabonként 3 forint.

Jótállás mellett, míg a készlet tart.

Hozzá ezüstös óraláncz 60 krajczár.

Önberetváló készülék.

Fox, valódi solingeni gyártmány, sok kiállításon kitüntetve, gyakorlás nem kell. Megvágás kizárva. Tiszta és kényelmes munka. Bőrbetegségtől ment. Tartós és pénzmegtakarító.

Darabja 3 forint.

A penge *** csillagos aczélból és a többi részei alpacából vannak.

(35. 9-9.) Egy külön penge hozzá 1 forint.

Megrendelhető:

POLLÁK SÁNDOR főbizományosnál

BUDAPEST, V. ker., Kálmán-utca 17.

Gyűjtőknek 5 drb. után egy ingyen küldetik.

Hirdetmény.

A nagyméltóságú m. kir. belügyminiszter 1897. évi 49851. sz. magas rendelete folytán ez évi november 15-én a közegészségügyi hatóság által kibocsátott felszólításra való figyelemzettel felhívjuk az összes nyilvános helyiségek, nevezetesen: Irodák, kereskedések, fürdők, szállodák, vendéglők, kávéházak, pánkamérések, magánhivatalok, iskolák, kisdédvők, korházak, egyesületek tulajdonosait, illetve igazgatóit, hogy a **tüdőgümőkór** és sok egyéb **betegségek** tovább fertőzése ellen a védekezés főképp abban áll, hogy a **tüdővésztes beteg** beszáradt és **szétporított köpete megsemmisítessék**, hogy az a levegőbe, melyet mások beszívják, az élelmi és élvezeti cikkekre, melyek közfogyasztásra szánvák, valamint a közhasználatban levő tárgyakra ne jusson.

Ezen célra egyesegyedül és kizárólag a valódi amerikai „Dustless” porlő anyag készült, mely megsemmisíti a port és meggátolja a bakterium továbbterjedését.

Tisztítja a levegőt!

Főlösszessé teszi az öntözést, surolást és kefélést!

Beeresztéseket elfogad és eszközöl úgy helyben mint vidéken a **Dustless Floor Dressing Co.**

HYGIEIA pormentesítő vállalat erdélyrészi vezér-képviselősege **Kolozsvárt.**

DIETRICHSTEIN J.

Mátyás király-utca (Trandafir-ház.) Telefon 395.

Vidéki képviselők kerestetnek.

!Óvakodjunk utánzatoktól!

Ó V Á S I

A **Dustless Floor Dressing Co.** Képviseletének

Hygieia pormentesítő vállalat

Kolozsvárt.

Ugy az önök tájékoztatására, valamint rendelő

közönségük és vevőik érdekében indítatva érezzük magunkat kinyilatkoztatni, miszerint az United States of North America területén senkinek sincs megengedve az általunk törvényesen védett „Dustless” nevet használni.

Az Egyesült Államokban ennél fogva eléggé védve vagyunk utánzatoknak ezen a néven való terjesztése ellen. Nálunk meg kell elégedniük az utánzóknak az al, — hogy anyagukat hasonló hangzásu nevek alatt mint; Dustlos, Dustproof, Dustkiller stb. adják el.

Vevőink bizonyára rövid idő múltán megtalálják a különbséget a valódi és utánzat közt.

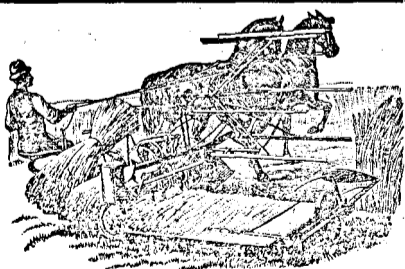
Felhatalmazzuk ezen nyilatkozatunkat tetszésük szerint nyilvánosságra hozni

Tisztelettel

Dustless Floor Dressing Co.

A. Wellisch, A. Leopold.

(79. 2-26)

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete

BUDAPEST, V., Alkotmány-utca 31.

Az **Adriance**, Platt és Co.

new-yorki gyár világhírű „**Adriance**”

kéveköto-, marokrakó-, arató- és fűkaszaló-gépeinek

magyarországi kizárólagos képviselője.

Minden, a mezőgazdaság keretébe tartozó szükségletek, mint: **vetőmagvak, műtrágyák, anyagok, szerszámok, gépek stb.** legjutányosabb beszerzési forrása.

A szövetkezet alapszabályait és havonként kétszer megjelenő „**Üzleti Értesítő**”-jét bárkinek ingyen és bérmentve megküldi.

A **V. Vermorel-féle**

villefranchei gyár világhírű

„**Éclair**”

peronospora-fecskendőinek

(32. 9-26.)

